

Kansalaisjärjestöt lähteinä Helsingin Sanomien näköislehden ulko- maanuutisissa

Markus Varis

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Medianomi

Opinnäytetyö

2025

Tiivistelmä

Tekijä Markus Varis
Tutkinto Medianomi
Opinnäytetyön nimi Kansalaisjärjestöt lähteinä Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaan uutisoinnissa
Sivu- ja liitesivumäärä 29 + 2
<p>Tämä tutkimus tarkastelee kansalaisjärjestöjen asemaa lähteinä Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaanosiossa sisällön erittelyn keinoin ajanjaksoilla 1.1.2021-31.1.2021 ja 1.1.2024–31.3.2024. Aikavälit on valittu niin, että kaksi Helsingin Sanomia kiinnostavaa aseellista konfliktia, Venäjän laajamittainen hyökkäyssota Ukrainassa ja Gazan sota Israelissa, eivät olleet vielä käynnissä aikaisemmalla ajanjaksolla. Tutkimuksessa tarkastellaan kansalaisjärjestölähteiden esiintymistiheyttä, asemaa lähteinä tekstissä suhteessa muihin lähteisiin, järjestöjen roolia jutuissa lähteinä, järjestölähteiden oikeuskysymysten asiayhteyttä kehyksen käsitteen kautta, järjestöiltä tulevien aiheiden näkymistä uutisissa sekä havaintojen maantieteellistä jakaumaa.</p> <p>Kansalaisjärjestöjen viestinnän ammattimaistuminen ja toimitusten resurssien tiukentuminen ovat avanneet järjestöille lisää tilaa journalismissa tietolähteinä. Journalismin taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut teknologisen kehityksen myötä myös Pohjoismaissa. Suuret kansalaisjärjestöt pyrkivät uskottavalla tiedonvälityksellä ja näkyvyydellä valtavirtaisessa journalismissa lisäämään legitimitettiään sidosryhmilleen, näkevät journalismin liittolaisena julkisuuden kanssa toimiessaan ja ovat rekrytoineet viestintätehtäviinsä entisiä toimittajia, jotka ovat tuoneet järjestöviestintään journalistisia arvoja. Järjestöt kykenevät tänä päivänä tuottamaan sisältöä, joka ylittää journalistiseen tarkkuuteen, ja siten potentiaalisesti paikkaamaan toimitusten kaventu-neita resursseja ja jopa korvaamaan journalistista tiedonvälitystä.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella kansalaisjärjestöt esiintyvät Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaan uutisten lähteinä noin 2,4 prosentissa uutisjutuista. Järjestöt esiintyvät useimmiten asi-antuntijan roolissa, itsenäisinä lähteinä ja humanitaaristen oikeuksien kehyksessä, mutta usein myös kansalais- ja poliittisten oikeuksien kehyksessä. Niin ikään järjestön toimintaan tai aktivis-miin liittyvät roolit esiintyivät usein. Aineiston kahta ajanjaksoa vertailtaessa ei löytynyt muuta merkittävää eroa kuin havaintojen maantieteellisen sijainnin painottuminen Israeliin.</p> <p>Järjestöt otettiin juttuihin mukaan useimmin ensimmäisenä lähteenä. Kun järjestölähde edelsi toinen lähde, viitattiin ensimmäisenä viralliseen tai hallinnolliseen lähteeseen taikka toisen jour-nalistisen toimijan sisältöön. Kansainväliset järjestöt, erityisesti Amnesty, saivat eniten huo-miota.</p> <p>Kansalaisjärjestöjen asema lähteinä Helsingin Sanomien näköislehdessä ei näyttäydä tässä tutkimuksessa yksiselitteiseltä. Jotkin aineiston jutut rakentuivat pitkälti järjestöjen asiantunte-muksen varaan, kun taas toisissa järjestöjä lainattiin vain lyhyesti jutun loppupuolella. Joidenkin juttujen aiheet vaikuttivat tulevan suoraan kansalaisjärjestöiltä. Vaikka kansalaisjärjestöt vaikut-tavatkin saavan lähteinä paikoin Helsingin Sanomien toimituksen luottamuksen löytyvät ne ai-neistossa lähteinä harvoin ja tyypillisesti samanlaisissa rooleissa ja asiayhteyksissä.</p>
Asiasanat journalismi, ulkomaan uutiset, kansalaisjärjestöt, tietolähteet, Helsingin Sanomat

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aiheen merkitys.....	1
1.2	Tutkimuskysymykset	3
1.3	Lähestymistapa ja keskeiset käsitteet	3
2	Tietoperusta	6
3	Toteutus	10
3.1	Menetelmät	10
3.2	Aineisto	11
3.3	Datan ja koodauksen kuvailu.....	13
3.4	Aineiston analyysi	14
4	Tulokset.....	15
5	Pohdinta.....	22
5.1	Kehitysideoita.....	25
5.2	Jatkotutkimuksen aiheita	26
5.3	Tutkimuksen luotettavuus ja tavoitteiden saavuttaminen	27
5.4	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi	27
	Lähteet.....	29
	Liitteet.....	31
	Liite 1. ULKOMAANUUTISTEN KOODAUS	31
	Liite 2. KANSALAI SJÄRJESTÖN ESIINTYMINEN LÄHTEENÄ LUKUMÄÄRÄN MUKAAN	32

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni tarkastelen ympäristö-, eläinoikeus-, ihmisoikeus-, sosiaalista ja humanitaarista työtä tekevien kansalaisjärjestöjen näkymistä lähteinä ulkomaanosion uutis- ja ajankohtaisjournalismissa. Työ sisältää kvantitatiivisen katsauksen Helsingin Sanomien näköislehdessä julkaistuihin juttuihin ja pyrkii tuomaan esille rinnastuksia kansainvälisessä tutkimuksessa löydettyihin säännönmukaisuuksiin kansalaisjärjestöjen roolissa uutisten tuotannossa.

Päädyin valitsemaani aiheeseen 2010-luvulla. Kiinnostukseni kohdistui nimenomaan kansalaisjärjestöjen ja journalismin yhteistyön mahdollisuuksiin. Spontaani ahaa-elämys ulkomaanjournalismin kustannuksista, journalistisen median pienenevistä tuloista sekä kansalaisjärjestöjen toiminnan ja tiedotuksen intressien osittaisesta päällekkäisyydestä journalistisen tiedonvälityksen kanssa inspiroi tutkimaan, miten ja millä reunaehdoilla kansalaisjärjestöt ja journalismi voivat tehdä yhteistyötä.

En ole ollut tämän ajatuksen kanssa yksin. Aiheesta on julkaistu viime vuosikymmenellä runsaasti tutkimusta. Journalismin ja kansalaisjärjestöjen suhde näyttää tietopohjan tutkimuksen valossa monimutkaisena ja moniulotteisena – siihen sekoittuu muun muassa polkuriippuvuuksia, journalismin ammattietiikkaa ja huomiotaloutta. Suomen asiayhteydessä tehtyä tutkimusta aiheestani en tämän työn tietopohjaan löytänyt. Siksi tukeudun tietopohjassani kansainväliseen tutkimukseen, josta pyrin kokoamaan suomalaiseen yhteiskuntaan sopivan näkökulman.

1.1 Aiheen merkitys

Vaikka journalismin ja kansalaisjärjestöjen suhde näyttääkin osin jännitteiseltä, väitän myös tutkimukseni tietopohjaan perustuen, että näillä tahoilla voi olla yhteisiä intressejä tiedonvälityksen suhteen. Powers (2015, 191) toteaa, että kansalaisjärjestöjen toimimisen lähteenä lisääntyminen valtavirtaisessa, arvostetussa mediassa Yhdysvalloissa 2000-luvulla ei näytä ainakaan yksinomaan journalismin rahoituskriisin vaikutukselta. Yhteiset intressit luovat mahdollisuuksia molempia tahoja hyödyttävään yhteistyöhön. Journalistisen tiedonvälityksen ja ulkomailla toimivien kansalaisjärjestöjen yhteistyössä saattaa edelleen löytyä käyttämätöntä potentiaalia.

Yhteistyöllä tarkoitan tässä työssä valtavirtaisen journalismin ja kansalaisjärjestöjen yhteistä osallistumista ulkomaan uutisten tuotannon käytäntöihin, joilla narratiivit rakentuvat uutisissa. Tässä mukailen Domingon ja Le Camin (2015, 138) ajatusta journalismista yhteiskunnallisena käytäntönä. Tällaisia käytäntöjä ovat Domingon ja Le Camin (2015, 142–143) mukaan muun muassa järjestöjen sosiaalisen median käyttö, jolla ne pyrkivät kiertämään journalismin ammatillisten rajojen ylläpitämää valtavirtajournalismin asemaa pakollisena väylänä julkisuudessa rakentuviin kertomuksiin tapahtumista.

Tällöin yhteistyö voi ilmetä kansalaisjärjestöjen tiedotuksen tai edustajien käyttönä lähteenä tekstissä (Domingo & Le Cam 2015, 140–142), mutta myös muuna toimintana, joka ei välttämättä näy tekstissä lainkaan. Koska tämä työ perustuu julkaistuihin teksteihin, muu toiminta rajautuu tarkastelun ulkopuolelle.

Tämän työn laajuuden ulkopuolelle jää myös kysymys journalismin ja kansalaisjärjestöjen yhteistyön käytännön kehittämisestä. Toivon kuitenkin löytäväni joitakin näkökulmia siihen, mikä järjestöjen ja journalismin suhde on tänä päivänä. Kansalaisjärjestöt ovat pysyneet journalismissa toissijaisina tiedonlähteinä, vaikka niissä tunnistettiin jo vuosikymmeniä sitten tarve uskottavaan tiedonvälitykseen, jolla järjestöt pyrkivät legitimoitettiin (Powers 2018, 30). Kansalaisjärjestöjen tiedonvälitys on ammattimaistunut viime vuosikymmenen saatossa (Powers 2018, 30–35) ja joskus on käynyt niinkin, että journalistinen tiedonvälitys on ohjannut suoraan kansalaisjärjestön tuottamaan tietoon, koska järjestö on tiedottanut tapahtumista paremmin (Russell 2013, 917).

Tiedonvälityksensä tuotannon ammattimaistumisen myötä kansalaisjärjestöjen on nähty ainakin osin mukauttavan viestintäänsä valtavirtaisen journalismin tarpeisiin, koska poliittiset päättäjät ja järjestöjen rahoittajat seuraavat valtavirtaista journalismia ja pitävät siinä esiintymistä arvossa (Powers 2018, 108, 118, 107–128). Uutisten tuotannon käytäntöihin osallistuvat tahot voivatkin oppia sopeuttamaan omat käytäntönsä valtavirtaisen journalismin uutisvirtaan, johon pääsyyn vaikuttavat journalismin ammatilliset rajat (Domingo & Le Cam, 2015, 144). Kuitenkin näkökulmat, jotka eivät itsessään tai joiden esittäjät eivät sovi uutisten tuotannon käytäntöihin, saattavat jäädä institutionaalisen journalismin kuolleeseen kulmaan (Domingo & Le Cam, 2015, 140–142). Kansalaisjärjestöt eivät yrityksistään huolimatta useinkaan onnistu saamaan ajamaansa asiaa ja toimintasuosituksia uutisiin, mutta silloin kuin ne onnistuvat, tämä monipuolistaa uutisagenda (Powers 2018, 85). Powerin mukaan journalistiset toimijat voisivat harkita kansalaisjärjestöjen toimintasuositusten ottamista mukaan journalistiseen sisältöön ihmisoikeuskysymyksissä (2018, 164–165).

Kansalaisjärjestöjä ei tarvitse nähdä pelkästään oman asiansa ajajina, koska edellisen perusteella osaavat mukautua journalismin normeihin, joilla järjestöt tavoittelevat omaa etuaan. Kansalaisjärjestöillä on siis intressi tuottaa uskottavaa tiedonvälitystä. Yhteistyön kehittäminen saattaisi palvella myös journalismin yleisöä aiheiden ja äänten monipuolistumisen kautta vaarantamatta merkittävästi toimituksellista itsenäisyyttä. Tämä vaatii Sambrookin mukaan journalismin avoimuutta lukijoilleen, että myös kansalaisjärjestöjen avoimuutta tiedottamisensa motiiveista, eli siitä, toimivatko ne milloinkin eturyhminä vai toimittajina (2010, 35–36). Myös Vine (2017) peräänkuuluttaa paitsi avoimuutta, myös faktojen tarkistamista, joilla julkaisut voisivat huolehtia journalistisesta uskottavuudestaan tehdessään juttuja kansalaisjärjestöjen kanssa. Kansalaisjärjestöt ovat levittäneet myös epätarkkaa tietoa (Powers 2018, 98), vaikka niiden onkin todettu yltävän

journalistiseen tarkkuuteen ja jopa ylittävän sen toimittajien kanssa työskennellessään (Comfort & Blankenship 2018, 509).

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa haluan vastata kysymykseen, millainen asema kansalaisjärjestöillä on lähteinä Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaan uutisissa. Muodostin seuraavat alakysymykset:

1. Kuinka usein kansalaisjärjestöt esiintyvät lähteinä?
2. Millaisessa kehyksessä järjestöt esiintyvät?
3. Millaisia rooleja järjestöt saavat?
4. Miltä näyttää kansalaisjärjestöjen suhde muihin lähteisiin hierarkian ja vuorovaikutuksen kannalta?
5. Miten juttujen maantieteellinen jakautuminen vaikuttaa siihen, kuinka paljon ja miten kansalaisjärjestöt tulevat juttuihin mukaan?

Lisäksi pyrin ymmärtämään, onko järjestöjen välillä eroa siinä, kuinka usein ne esiintyvät jutuissa lähteinä. Tarkastelen myös sitä, näkyvätkö viimeaikaiset, Helsingin Sanomia kiinnostavat aseelliset konfliktit – Venäjän eskaloima hyökkäyssota Ukrainassa ja Israelin hyökkäys Gazaan – tutkimuskysymyksissä aineiston eri aikajaksoilla.

1.3 Lähestymistapa ja keskeiset käsitteet

Tutkimukseni on kvantitatiivinen. Kerään jutuista sen, monentenako lähteenä järjestöt esiintyvät ja millaiset lähteet edeltävät niitä. Havainnoin myös sitä, mitkä kansalaisjärjestöt esiintyvät jutuissa lähteinä, ja mikä kansalaisjärjestöjen rooli, kehys ja vuorovaikutussuhde muihin lähteisiin näyttää olevan. Tarkastelen myös juttujen maantieteellistä jakautumista tulkitakseni sitä, miten etäisyys ja pääsy vaikuttavat järjestöjen esiintymiseen lähteinä.

Roolilla ja kehyksellä tarkastelen sitä, millainen suhde Helsingin Sanomien toimituksella on kansalaisjärjestöihin lähteinä tietopohjan valossa, kuten järjestöjen asiantuntijuuteen tai paikan päältä tapahtuvaan raportointiin nojaten. Roolit ja kehykset voivat kertoa esimerkiksi järjestöjen legitimitetistä journalistisista lähtökohdista käsin. Niin ikään suhde muihin lähteisiin saattaa kertoa osaltaan siitä, millaisen luottamuksen ulkomaantoimitus antaa järjestöille.

Valitsin juttujen ajankohdat sekä vuodelta 2021 ennen Venäjän Ukrainan sodan eskalaatiota ja Gazan aseellista konfliktia Israelissa että vuodelta 2024, jolloin molemmat kriisit olivat jo käynnissä. Ajanjaksojen jakamisella eri vuosille toivon löytäväni lisää näkökulmia tutkimuksen motiiveihin ja kiinnostuksen kohteisiin, koska tällaiset kriisit saattavat venyttää toimitusten resursseja vaatimallaan huomiolla. Samoin kriisialueilta tiedon saamisen edellytykset saattavat muuttua.

Jätän tilastoinnin ulkopuolelle muut kuin uutiset ja ajankohtaisista ilmiöistä kertovat jutut. Rajaan analyysini ulkopuolelle mielipiteenomaiset jutut, kuten analyysit ja näkökulmat ja muut jutut, jotka eivät suoraan kerro ajankohtaisista tapahtumista ja niiden taustoista, kuten yksityiseen elämään liittyvät jutut, henkilöjutut ja haastattelut.

Lopuksi pohdin tutkimuksen tuloksia tietopohjaan nähden, arvioin tutkimuksen onnistumista ja rajoituksia, ja esitän ajatuksia siitä, miten aihetta voisi jatkossa tutkia.

Viittaan selkeyden ja käytännöllisyyden vuoksi sanalla ”journalismi” institutionaaliseen ja ammatti-asemaan nojautuvaan valtavirtaiseen journalismiin. Viittaan nimenomaan vakiintuneiden journalistien instituutioiden julkaisemaan sisältöön ja sen tuotantoon liittyvään työhön. Kirjallisuudesta löytyy useita journalismin määritelmiä, joista yksi nojaa ammatti-asemaan (Deuze 2005, 443). Deuzen mukaan viime vuosisata yhdisti ja lujitti journalismin ammatti-ideologian, jota on tutkimuksissa pidetty pitkälti itsestäänselvyytenä (2005, 442). Journalistit viittaavat eettisiin normeihin määritelläkseen ammatti-identiteettinsä sekä inklusiivisesti että eksklusiivisesti vastauksena teknologisen kehityksen tuomiin julkaisu-ympäristön muutoksiin (Singer, J.B. 2015. 21). Journalistien ammatti-identiteetin rajanveto määrittää myös sitä, mitä voi pitää journalismina. Debatti siitä, mitä journalismi on ja kuka sitä saa tehdä, ei kuitenkaan ole tutkimukseni aihe. Käytän sanaa ”journalismi” myös tähdeni eron kansalaisjärjestöjen sisällöntuotannon ja aineistoni välille.

Esimerkiksi Domingon ja Le Cam (2016, 138–140) määritelmä journalismista yhteiskunnallisena käytäntönä asettuu vastakohtaksi institutionalisoituneille rakenteille ja ammattiasemille. Näissä käytännöissä uutisten yhteistuotantoon osallistuvat kaikki ne tahot, jotka rakentavat tapahtumien narratiivia. Kaikkia näitä tahoja ei välttämättä lainata uutisissa lähteinä. Vaikka Domingon ja Le Camin esimerkki koskeekin yhteiskunnallista, uskonnollista ristiriitaa Belgiassa, voidaan olettaa, että tämän tutkimuksen tulosten ulkopuolelle jää merkittäviä osia niistä ulkomaanuutisten muodostumisen käytännöistä, joissa kansalaisjärjestöt ovat mukana myös Suomessa. Tällaisten asioiden tutkiminen jääköön muiden tehtäväksi.

Niin ikään käytännöllisyyden vuoksi tarkoitan ulkomaanjournalismilla yllä määrittelemäni kaltaista journalismia, joka kertoo ulkomaiden tapahtumista, tai jos jutun tapahtumapaikkaa ei voida määrittellä, jonka merkitys koskee ensisijaisesti yhteiskuntaa tai maailmaa Suomen rajojen ulkopuolella. Näin saan rajattua pois aineistosta jutut, jotka on julkaistu ulkomaat-osiossa, mutta jotka tapahtuvat Suomessa. Tällaisten juttujen tiedonhankinta ei ole tutkimukseni kannalta merkityksellinen.

Kansalaisjärjestöllä tarkoitan sellaista järjestöä, joka toimii itsenäisesti suhteessa julkishallintoon eikä tavoittele voittoa, toimii yksityisesti, hallinnoi itse itseään eikä harjoita rikollisuutta tai tee väkivaltaa (Willets, 2006).

Fenton määrittelee lähteeksi minkä tahansa tahon, joko henkilön tai toissijaisen viestimen, josta toimittaja saa mitä tahansa tietoa (2010). Tässä tutkimuksessa viitataan lähteellä jutun kerrontaan ja aiheeseen liittyvään tietoon, silmännäkijyyteen, näkökulmiin, toimijuuteen ja kokijuuteen, joka on hankittu jutussa nimetyn tahon kirjoittamasta tekstistä, datasta, haastattelusta tai edustamaan asemaan liittyvästä puheesta. Samaa kriteeriä käytän myös muiden kuin kansalaisjärjestölähteiden arvioinnissa. Toisin sanoen en tilastoi nimeämättömiä lähteitä taikka esimerkiksi reportaasinomaiseen ympäristön havainnointiin perustuvia sitaatteja.

Kehyksellä tarkoitan tässä tutkimuksessa sitä, millaisiin oikeuksiin liityvissä kysymyksissä kansalaisjärjestöt esiintyvät, mukailen Powersin käyttämiä seitsemää kehystä (2018, 64). Koska en halunnut rajata tutkimustani pelkästään Powersin kehyksiin sopiviin kansalaisjärjestöihin, laajensin näitä kehyksiä havaintojen kertyessä myös eläinten oikeuksiin ja muihin kehyksiin. Esimerkiksi Powersin kehykselle *family* eli perhe tai suku ei löytynyt aineistossa katetta, joten jätin sen poisturhana, mutta laajensin sukupuoleen liittyvien oikeuksien kehysten seksuaalisuuteen, koska tällaisia järjestöjä aineistosta löytyi.

Viitataan kaikkiin tätä tutkimusta varten luettuihin juttuihin sanalla ”aineisto”. Tilastoimiini kansalaisjärjestölähteisiin viitataan puolestaan sanalla ”havainnot”.

2 Tietoperusta

Tutkimukseni tietoperusta pohjautuu kansainväliseen tutkimukseen, josta pyrin erittelemään sitä, miten kansalaisjärjestöt osallistuvat uutisten tuotantoon sekä järjestöjen itsensä että journalismin näkökulmasta.

Powers (2018, 55–56) erittelee kolme kehityskulkua, jotka hänen mukaansa näyttävät helpottavan kansalaisjärjestöjen pääsyä valtavirtaiseen uutisointiin. Näitä ovat (1) uutistoimitusten tiukentuneet taloudelliset rajoitteet, (2) kansalaisjärjestöjen kasvanut hyväksyntä valtionhallinnon keskuudessa ja (3) kansalaisjärjestöjen ammattimaistunut julkisuuden hallinta.

Näistä kolmesta kehityskulusta Suomen asiayhteyteen soveltunevat ensimmäinen ja kolmas. Mainonnan siirtymisen verkkoon, median kulutuksen tapojen sekä mobiili- ja verkkoympäristöjen kehityksen tuomat haasteet journalismin liiketoimintaympäristölle on tunnistettu Pohjoismaissa (Lehtisaari, Grönlund, Villi & Lindén, 2016), joihin myös Suomi kuuluu, joskin Lehtisaaren ja kumppanien tutkimus tarkastelee vain Ruotsia, Norjaa ja Tanskaa.

On epäselvää, missä määrin mitkäkin Suomessa toimivat kansalaisjärjestöt ohjaavat resursseja sellaiseen suomenkieliseen viestintään, joka vertauu Powersin (2018, 28–29) kuvailemaan kansalaisjärjestöjen viestinnän ammattimaistumiseen. Samoin on epäselvää, missä määrin millekin kansalaisjärjestölle on tärkeää nimenomaan suomenkielisen mediakentän huomiotalouden hallinta. Suomalaiset toimittajat kuitenkin pääsevät käsiksi kansainvälisten ja kansallisten kansalaisjärjestöjen tuottamaan ja julkaisemaan digitaaliseen sisältöön, joten tältä osin suomalaisen journalismin voi katsoa vertautuvan kansainvälisen, länsimaisen journalismin tutkimuksen löydöksiin.

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan kansalaisjärjestöt toimivat journalismille usein merkittävänä tiedonlähteenä ja tiedonhankinnan tukena. Powers kuvaa, kuinka journalistit saattavat tukeutua kansalaisjärjestöihin kenttätöössään, koska kansalaisjärjestöillä on asemansa ja toimintansa luonteen myötä paremmat suhteet paikallisiin tiedonlähteisiin, eritoten haavoittuvassa asemassa oleviin sellaisiin. Kuitenkin Powersin mukaan on harvinaista, että kansalaisjärjestöjen tärkeinä pitämät asiat nousevat uutisagendalle sellaisenaan vain siksi, että ne ovat merkityksellisiä kansalaisjärjestölle. Pääsääntöisesti toimittajat rakentavat juttunsa uutisten tuotannon lainalaisuuksien perusteella (2018, 138–142). Kansalaisjärjestöt myös pitävät aktiivisesti yhteyttä toimittajiin vapaamuotoisten verkostojen kautta, joissa järjestöt pyrkivät saamaan omissa intresseissään olevia asioita uutisiin (Waisbord 2011, 148).

Kansalaisjärjestöt toki tuottavat itsekin tietopohjaista sisältöä, joka on järjestöjen omien tarpeiden myötä kehittynyt vastaamaan journalististen toimitusten käytäntöjen tarkkuudesta ja

moniäänisyydestä. Samalla, kun kansalaisjärjestöjen viestintä on ammattimaistunut, ovat journalismin ja viestintäteknologian kehityskulut sallineet järjestöjen oppia yhä paremmin millainen sisältö kiinnostaa journalismia (Powers 2018, 51). Kansalaisjärjestöjen ulkoinen paine mukautua journalismin tarpeisiin löytyy taloudesta ja vaikuttavuudesta, kun sekä lahjoittajat että poliittiset päättäjät seuraavat ja pitävät arvossa kansalaisjärjestöjen näkyvyyttä valtavirtaisessa mediassa (Powers, 2018, 115), koska toisiaan vahvistavat polkuriippuvuudet pitävät yllä tällaista institutionaalista toimintalogiikkaa (Powers 2018, 109–115). Järjestöissä saatetaankin nähdä uudet viestintäteknologiat perinteiseen journalistiseen mediaan nähden laajentavina sen sijaan, että niillä pyrittäisi korvaamaan tai kiertämään sitä (Powers 2015, 193–194), ja kansalaisjärjestöt käyttävät digitaalista mediaa pääasiassa vuorovaikutukseen valtavirtaisen uutismedian kanssa (Powers 2018, 114). Läheinen suhde journalismiin ja journalismin näkeminen liittolaisena julkisuuden kanssa toimimisessa saa kansalaisjärjestöissä aikaan sisäistä painetta tuottaa journalismia kiinnostavaa sisältöä (Powers 2018, 114–115).

Edellä mainittu kehitys on johtanut siihen, että kansalaisjärjestöjen on kuvailtu tarjoavan journalismille ”informaatiotukiaisia” (*information subsidy*) (McPherson 2016, 330–332) sekä ”kloonaavan uutisia” (*news cloning*) (Fenton 2010). ”Infromaatiotukiaisilla” McPherson tarkoittaa sitä, että kansalaisjärjestöt tarjoavat toimittajille ja journalistiselle medialle arvokasta tukea tiedonhankintaan, sekä sisällön tuotannon että tiedonlähteiden arvioinnin kautta. Näistä jälkimmäisen McPherson näkee tukevan lähteiden moniäänisyyttä. Kuten McPhersonin, myös Fentonin mukaan kansalaisjärjestöt tuottavat tietoa journalismin käyttöön uutisten ja journalismin ehdoilla. Fenton näkee tämän jatkumona sille, että kansalaisjärjestöt ovat rekrytoineet ulkosuhteitaan hoitamaan ammattimaisia toimittajia, jotka tuovat mukanaan journalistiset normit ja arvot kansalaisjärjestöjen tiedon tuotantoon. Samalla, kun journalismin taloudelliset paineet ovat kiristäneet toimittajien työn tekemisen edellytyksiä, ammattimaistunut kansalaisjärjestöjen viestintä houkuttelee kansalaisjärjestöjä tarjoamaan toimittajille valmiiksi uutisiin sopiviksi muokattuja tekstejä. Tätä Fenton kutsuu ”uutisten kloonaamiseksi”.

Kansalaisjärjestöt ovatkin onnistuneet lisäämään näkyvyyttään uutisissa (Fenton 2010) ja ohjaamaan uutisten huomiota paikkoihin ja asioihin, jotka muuten saattaisivat jäädä huomiotta. Tämä on kuitenkin tapahtunut niin, ettei journalismin kyky hallita toimituksellista itsenäisyyttään uutisagendan ja uutiskriteerien suhteen näytä heikentyneen huolimatta heikentyneestä kyvystä tuottaa ulko-maanuutisia (Powers 2015, 186, 196). Powersin mukaan sekä kansalaisjärjestöissä että toimituksissa tiedostetaan hyvin, missä raja jotakin asiaa ajavien kansalaisjärjestöjen ja journalismin välillä kulkee, joten kuvaukset näiden välisen rajanvedon hämärtymisestä näyttäisivät koskevan lähinnä kansalaisjärjestöjen toimimista journalistisina yksikköinä (2015, 197).

Kansalaisjärjestöjen näkyvyys valtavirtaisessa mediassa seuraa tutkimuksen mukaan edelleen indeksointia, jossa toimittajat pitävät tärkeimpinä lähteinään valtionhallintojen valtaeliittiä, ja järjestöt otetaan uutisiin mukaan puhumaan asioista, joille hallinto on antanut legitimitetin sekä tulevat mukaan uutisissa lähteinä järjestyksessä valtionhallinnon jälkeen (Bennett 1990, 106-107; Lang 2013, 127; Powers 2018, 69). Indeksointiteorian mukaan virallisten äänten ulkopuoliset äänet kuuluvat tavallisesti kansalaistottelemattomuuden, protestien tai laittomuuksien yhteydessä (Bennett 1990, 107). Samalla kansalaisjärjestöjen sopeutuminen uutisnormeihin jättää journalismille ja valtionhallinnon toimijoille etulyöntiaseman määrittää mikä päätyy uutisiin ja mikä ei, jolloin kansalaisjärjestöt esiintyvät tavallisesti uutisissa niissä aiheissa, joista uutistoimitukset ovat jo kiinnostuneet (Powers 2018, 154).

Kansalaisjärjestön kokoluokka vaikuttaa Langin (2013, 126) mukaan siihen, kuinka paljon järjestö esiintyy uutisissa. Pienet ja keskiuuret järjestöt eivät välttämättä edes pidä valtavirtaisessa uutisoinnissa esiintymistä korkeassa arvossa, tai ne saattavat pitää uutisissa esiintymistä potentiaalisena uhkana. McPhersonin mukaan järjestöjen resurssit, resurssien jakautuminen järjestökentällä ja järjestöjen kyky toimia journalistien kanssa rajoittavat järjestökentän moniäänisyyttä mediassa (2016, 339-341). Powersin mukaan johtavat kansalaisjärjestöt käyttävät merkittävän määrän resursseja tuottaakseen tietoa maailman tapahtumista (2015, 7), ja uutisissa esiintyvät eniten tietyt kansalaisjärjestöt, jotka ovat sopeutuneet parhaiten nykyiseen mediaympäristöön (2018, 57).

Uutisnormeihin mukautuminen näkyy myös kansalaisjärjestöjen roolissa ulkomaan uutisissa. Esimerkiksi Powersin mukaan kansalaisjärjestöjen osa uutisissa on usein tuoda uutiseen draamaa tai ihmisolottuvuutta, ja informaatiotuen antaminen journalismille muun muassa tiedonlähteiden, juttuideoiden ja tiedon varmentamisen kautta vaikuttaa poikkeukselta sääntöön (Powers 2018, 138). Toisaalta Krøvelin mukaan kansalaisjärjestöt, jotka tuottavat seikkaperäistä ja tieteeseen pohjautuvaa asiantuntijatietoa onnistuvat esiintymään uutisissa (Lück, Wozinak & Wessler 2016, 31), joten kansalaisjärjestöt vaikuttaisivat kuitenkin saavan uutisissa myös asiantuntijan roolin. Powersin (2018, 130) mukaan uutisnormien ylivalta suhteessa kansalaisjärjestöjen rooleihin uutisissa juontuu myös siitä, että toimitukset, eritoten päätoimittajat, näkevät kansalaisjärjestöt ensisijaisesti asiansa ajajina, ja tarjoavat järjestöjen ammattilaisille totuttuja rooleja. Näitä ovat paikan päältä tapahtuva uutisointi ja analyysit, valtionhallinnon lausuntoihin vastaaminen sekä dramaattisen kuvamateriaalin tarjoaminen. Nämä roolit leivotaan juttuihin, jotka perustuvat pääasiassa muihin lähteisiin.

Powers (2015, 13) kutsuu termillä ”boots on the ground” -raportointi sitä, että kansalaisjärjestöt voivat paikata toimitusten pienentyneitä resursseja kertoessaan kaukaisista maankolkista ja tarjota näistä paikoista journalististen tarkkuuden ja moniäänisyyden arvojen mukaista uutisointia ja tietoa. Vaikuttaa siltä, että tällainen yhteistyö on kehittynyt spontaanisti eri instituutioiden ja

organisaatioiden tarpeiden ja päämäärien mukaan ilman, että sitä olisi paljonkaan pyritty kehittämään aktiivisesti nimenomaan yhteistoiminnan kannalta.

Powers kuvailee, kuinka journalismin ja kansalaisjärjestöjen välinen liitto voi joidenkin näkemysten mukaan muuttaa journalismin kansalaisjärjestöjen asioiden ajamisen ja varainkeruun alustaksi (2018, 11). Vine (2018, 43–54) on pohtinut journalismin uskottavuutta ja puolueettomuutta toimissaan kansalaisjärjestöjen kanssa yhteistyössä juttuja tehdessä. Vaikka Vinen artikkelia on vaikea kutsua tutkimukseksi, tarjoaa se mielipiteenomaisen katsauksen keskusteluun kansalaisjärjestöjen ja journalismin yhteistyöstä. Vine suhteuttaa kysymyksen kansalaisjärjestöjournalismin uskottavuudesta ja luottamuksesta lukijakunnassa havaintoihinsa yleisestä luottamuksen rapautumisesta perinteistä mediaa kohtaan. Vine argumentoi kansalaisjärjestöjournalismin puolesta. Monisyinen keskustelu journalismin etiikasta suhteessa kansalaisjärjestöihin journalistisina tietolähteinä sekä järjestöjen osallistumisesta juttujen tuotantoon jää kuitenkin tämän työn ulkopuolelle.

En löytänyt työni tietoperustaksi suomalaisesta uutisjournalismista tehtyä akateemista tutkimusta, sen enempää kuin korkeakoulujen opinnäytteitäkään. Ainoa löytämäni suomalaista journalismia käsittelevä tutkimus, joka sivuaa tutkimustani, löytyy Tampereen yliopiston viestintätieteiden tiedekunnasta. Laitisen (2017) pro gradu -tutkielma tarkastelee Ylen MOT-ohjelman tutkivan journalismin tietolähteitä. Tutkielman aineistossa kansalaisjärjestöt esiintyvät ”dokumenttilähteinä” vain kerran (1,2 %, n=83), ja henkilölähteinä kolme kertaa (2,3 %, n=130).

3 Toteutus

3.1 Menetelmät

Kvantitatiivisessa tutkimuksessani määrällistän tietopohjassa kuvatut ilmiöt, ja vertaan näin tuotettua dataa siihen, mitä ilmiöistä on kirjoitettu. Näin ollen analyysini nojautuu sisällön erittelyyn. (Tuomi & Sarajärvi, 2017).

Määrällistämässä käytän tuomen ja Sarajärven (2017) kuvaamaa *luokittelua*, jossa ”aineistosta määritellään luokkia, ja lasketaan, montako kertaa luokka esiintyy aineistossa.” Pysin soveltamaan teoriaohjaavaa analyysiä (Tuomi & Sarajärvi, 2017) niin, että teoria ohjaa aineiston luokittelun lähtökohtia, mutta mikäli aineiston keruun aikana luokittelu näyttää puutteelliselta, teen siihen lisäyksiä. Sarajärven ja Tuomisen mukaan aineisto voidaan tässä analyysimenetelmässä kerätä hyvinkin vapaasti. Lopulta vertaan löydöksiä tämän tutkimuksen tietopohjaan.

Tuomen ja Sarajärven (2017) mukaan tällaisessa analyysissä päättely tehdään tavallisesti abduktiivisesti. Alasuutarin mukaan abduktiivinen päättely voi muodostaa teoriaa silloin, kun ”havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus tai johtolanka” (Tuomi & Sarajärvi, 2017). Tällaisena johtimena toimivat tämän tutkimuksen tietopohjassa esitetyt asiat. Toisaalta Merriam – Webster -sanakirja (2025) tarjoaa abduktiiviselle päättelylle tässä asiayhteydessä toimivamman kuvauksen. Tulkitsen sen niin, että abduktiivisessa päättelyssä havainnoista tehdään johtopäätöksiä sen pohjalta, mitä on tiedossa. Toisaalta myös induktiivinen päättely saattaa tulla kyseeseen määrällisessä analyysissä, koska se suuntautuu yksittäisestä yleiseen (Tuomi & Sarajärvi, 2017), tai sillä voidaan yleistää päätelmiä havaintojoukosta (Merriam – Webster, 2025).

Tarkastelin määrällisessä analyysissäni:

1. indeksointia
2. kunkin kansalaisjärjestön näkyvyyttä
3. järjestöjen vuorovaikutusta muihin lähteisiin
4. järjestöjen saamaa roolia
5. minkä oikeuksien kehyksessä järjestöt esiintyvät
6. vaikuttaako jutun aihe tulleen kansalaisjärjestöltä
7. jutun tapahtumien maantieteellistä sijaintia

Alun perin tarkoituksena oli myös tilastoida juttutyyppejä, mutta aineistoa kerätessä kävi ilmi, että tämä ei ole tarpeellista saati tarkoituksenmukaista, koska juttutyyppeiden rajat ovat häilyviä ja lopulta kuitenkin kaikki kansalaisjärjestölähteet, jotka osuivat tämän työn rajaukseen, näyttivät alustavan tarkastelun perusteella ilmenevän uutis- ja ajankohtaisjutuissa. Samoin suunnittelemani jutun

aiheen tilastoiminen osoittautui työn kannalta toissijaiseksi, koska järjestön kehys kertoo olennaisen siitä, millaisessa asiayhteydessä järjestöjä käytetään lähteinä. Juttujen aiheiden luokittelusta vaikutti tulevan helposti joko liian laveaa tai toisaalta tarpeettoman yksityiskohtaista, jolloin luokat olisivat joko menettäneet kykyään kertoa, mistä jutussa varsinaisesti on kyse, taikka jakauma olisi saanut niin paljon hajontaa, että siinä olisi ollut vaikea enää nähdä merkityksiä.

Indeksoinnin tarkastelussa lasken, monentenako lähteenä jutussa kansalaisjärjestö tai sen edustaja esiintyy ensimmäisen kerran, ja minkälaiset lähteet esiintyvät ennen kansalaisjärjestöä. Lasken järjestölle kumulatiivisen lukeman siitä, kuinka usein tietty järjestö esiintyy, jolloin myös eri järjestöjen vertaileminen tältä kannalta tulee mahdolliseksi. Järjestöjen vuorovaikutuksen osalta jaottelen tyypin itsenäiseen ja reaktiiviseen niin, että mikäli järjestön sitaatti kommentoi suoraan toista tiedonlähdeä, merkitsen sen reaktiiviseksi, ja muussa tapauksessa itsenäiseksi. Järjestöjen roolit jaottelen jutun kerronnan roolitukseen mukaan, kehukset puolestaan näyttämään, minkä oikeuksien yhteydessä järjestö ensisijaisesti esiintyy. Maantieteellisen sijainnin tilastoin mantereen ja maan tarkkuudella (ks. myös luku 3.3, jossa erittelen koodauksen tarkemmin).

Määrällinen analyysini perustuu siis yksinkertaiseen frekvenssijakaumaan. Tämän lisäksi vertaan teoriapohjassa kuvattuja ilmiöitä tuloksiin ja tulkiten tuloksien yksityiskohtia tekstikatkelmien kautta ja sanallisella kuvailulla pohdintaosiossa (ks. luku 5).

3.2 Aineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaan uutisista kahdelta kolmen kuukauden ajanjaksolta, ensimmäinen 1.1.2021–31.3.2021 ja toinen 1.1.2024–31.3.2024. En ottanut mukaan Helsingin Sanomien verkkopalvelun uutisia, koska sivuston haulla ei voi hakea tietyn kategorian uutisia valitulta ajanjaksolta ilman hakusanaa. Valitsin julkaisuksi Helsingin Sanomat, koska toivoin siinä julkaistavan riittävästi ulkomaan uutisointia analyysin tekemiseen.

Tarkoitukseni oli ottaa mukaan myös Ylen tekstimuotoinen ulkomaan uutisointi samoilta ajanjaksoilta. Ylen nettisivujen hakutoiminnossa on kuitenkin samanlainen ongelma kuin Helsingin Sanomien nettisivujen hakutoiminnossa. Ylen asiakaspalvelu ei vastannut kysymykseeni siitä, kuinka saisin aineiston käsiini. Näin ollen tutkimukseni aineistoon ei päätynyt Ylen julkaisemia uutisia.

Rajasin aineiston kahteen ajanjaksoon, joista tuoreemmassa oli käynnissä kaksi Helsingin Sanomia kiinnostavaa kansainvälistä aseellista konfliktia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja Israelin hyökkäykset Gazaan. Aikaisemman ajanjakson aikana vastaavia aseellisia konflikteja ei ollut käynnissä. Näin pystyin vertailemaan kriisien vaikutuksia tutkimustuloksiin.

Aineiston kokosin Exceliin, koska sen käyttöliittymä sallii nopean datan syöttämisen sekä muokkaamisen tarvittaessa. Tämä oli minulle tärkeää, koska minun piti sovittaa datan koodausta ja muuttujia aineistoa kerätessä sen perusteella, mitä aineistosta löysin, jotta sain sen mahdollisimman tarkoituksenmukaiseen muotoon.

Rajasin pois aineistosta kolumnit ja muut mielipiteenomaiset jutut, analyysit ja näkökulmat, henkilöjutut, historiajutut, julkisuuden henkilöistä kertovat jutut ja yksityiselämän piiriä, kuten perhettä, käsittelevät jutut. Mukaan tulivat siis uutis- ja ajankohtaisjutut sekä pidemmät aikakauslehtimäiset jutut, jotka käsittelevät ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä. Kävin läpi 651 juttua vuodelta 2024 ja 688 juttua vuodelta 2021.

Tilastoitavuuden perusteena kansalaisjärjestöjen maininnassa käytin sitä, että järjestö tai sen edustaja tulee esiin järjestönsä toiminnan taikka järjestötoiminnan suomen asiantuntijastatuksen kautta. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 24.1.2024 mainitut Fida-kansalaisjärjestön edustajat ja heidän sitaattinsa eivät täyttäneet tilastoimisen kriteereitä, koska sitaatit tai työntekijöiden esiintyminen jutussa ei perustunut siihen, mitä Fida tekee järjestönä, vaan siihen, että työntekijät sattuvat olemaan Somalimaassa väliaikaisesti asuvia suomalaisia, jotka saivat äänestää vaaleissa Somaliasta käsin. Fida-järjestön toiminta ei liittynyt juttuun millään tavalla. Yhdessä jutussa (Helsingin Sanomat 15.1.2021) samasta kansalaisjärjestöstä lainattiin kahta eri edustajaa. Tämän tilastoin yhdeksi havainnoksi, koska henkilöiden roolit ja kehykset olivat saman kaltaiset.

Keräsin ensin kattavasti dataa kolmen kuukauden ajalta, jotta pystyin näkemään, mitä dataa minun kannattaa kerätä ja millä tavalla. Tämän kokemuksen pohjalta tein uuden, yhteensopivan datan keräämisen menetelmän, joka nopeutti aineiston hankintaa huomattavasti. Tässä vaiheessa kävi muun muassa ilmi, että juttutyyppejä on turha kerätä, sillä ne eivät tuo tilastolliseen analyysiin mitään merkittävää, koska kaikki tilastoidut jutut olivat ajankohtaista asiajournalismia. Vaikka tämä on jo löydös itsessään, en pitänyt sitä tutkimukseni laajuuden huomioiden tilastoinnin arvoisena. Tutkimukseni koskee sanomalehteä, jossa tällainen on odotettavissa, ja muunlaisten juttujen määrä vaikutti vähäiseltä.

Työn edetessä tein muutoksia muuttujien luokkiin (ks. luku 3.3), jotta luokittelu vastaisi tutkielman tarpeisiin. Kansalaisjärjestöjen roolitus laajeni käsittämään sen, miten järjestöjä otettiin joskus juttuihin esiintymään oman järjestötoimintansa aktivismin kautta, joko yksilönä tai organisaationa, eivätkä ne tällöin välttämättä sopineet enää muihin rooleihin. Kehyksiin tulivat mukaan myös eläinten oikeudet.

3.3 Datan ja koodauksen kuvailu

Järjestin aineiston löydökset Excel-taulukkoon, jolloin datan syöttäminen oli nopeaa. Otin koodauksen suunnittelussa huomioon omien mielenkiinnon kohteideni lisäksi Powersin (2018, 173–176) käyttämän ulkomaanuutisten koodauksen kvantitatiivista analyysia varten. Tukeuduin Powersiin, koska hänen tuotantonsa on saanut merkittävän roolin myös tietopohjassa. Syötin datan sekä tekstinä että numerokoodattuna luokkiin (ks. liite 1).

Jokaiselle taulukon riville kirjasin yhden havainnon. Merkitsin jokaiselle riville päivämäärän, julkaisuveden, otsikon, kansalaisjärjestön nimen ja sen, kuinka monentena lähteenä kansalaisjärjestö esiintyy jutussa. Tilastoin nimenomaan nimetyt lähteet, koska esimerkiksi 10.3.2024 jutussa raman kiristämistä kansanryhmien väleistä Israelissa viitattiin ”aiempiin lehtitietoihin”, jolloin tiedon legitimitetti jää täysin Helsingin Sanomiin varaan.

Keräsin vierekkäisille sarakkeille luokat numerokoodattuina muuttujina. Ensimmäisen lähteen merkitsin numeroilla yhdestä kahdeksaan. Numeroille annoin merkityksen sen mukaan, millaisia lähteitä journalismissa ja eritoten ulkomaanjournalismissa yleisesti käytetään, kuten julkishallinto tai YK:n edustaja. Helsingin Sanomien tapauksessa toisten journalististen julkaisujen käyttö lähteenä oli yleistä, ja lisäsin tämän keruuvaiheessa yhdeksi lähteiden tyyppiä. Koodasin kansalaisjärjestöjä ennen löytämäni lähteet viidenteen asti. Aina ei ollut selvää, oliko Helsingin Sanomien lähdesitaatti peräisin toisesta journalistisesta julkaisusta, jos sitaatti tuli viitauksen julkaisuun jälkeen. Tällöin tilastoin lähteen.

Merkitsin sitaatin vuorovaikutussuhteen joko itsenäiseksi tai reagoivaksi numeroilla yksi ja kaksi, vastaavasti. Tässä käytin kriteerinä suoraa vuorovaikutussuhdetta – mikäli järjestösaatti kommentoi toista lähdeä suoraan, merkitsin sen reagoivaksi, kun taas omilla jaloillaan seisovat sitaattit merkitsin itsenäisiksi.

Järjestön tai järjestön edustajan roolin koodasin kuuteen eri kategoriaan numeroilla, joita täydensin vielä aineistoa kerätessäni seuraavasti:

1. Julkishallinto, julkishallinnon edustaja, tai julkishallinnon alaisuudessa toimiva organisaatio
2. Liike-elämän johdon edustaja
3. YK tai YK:n edustaja
4. Kansalaisjärjestö tai kansalaisjärjestön edustaja
5. Julkisuuden henkilö
6. Itseään edustava henkilö, joka ei ole julkisuuden henkilö
7. Journalistinen julkaisu
8. Itsenäisen tutkimuslaitoksen tutkija

Kehykset koodasin yhdeksään luokkaan osoittamaan, minkälaisien oikeuksien asiayhteydessä järjestöt esiintyvät, vai esiintyvätkö ne jossakin toisenlaisessa kehyksessä. Kehykset jaoin seuraavalla tavalla:

1. Poliitiikka, poliittiset oikeudet ja niiden toteutuminen
2. Kansalaisoikeudet
3. Sukupuoleen liittyvät oikeudet, seksuaalisuus
4. Humanitaarinen, mm. oikeus suojaan, palveluihin ja hyödykkeisiin
5. Taloudelliset epäkohdat, sorto ja väkivalta, kuten edellä, mutta jonkun tahon aiheuttama
6. Kulttuurilliset oikeudet
7. Elinolosuhteet, terveys ja ympäristö
8. Eläinten oikeudet
9. Muu

Tilastoin myös sen, näyttääkö jutun aihe tulleen yksiselitteisesti kansalaisjärjestöltä vai ei, binääriin muuttuun. Lopulta täydensin datan vielä maantieteellisellä sijainnilla sen perusteella, missä jutun tapahtumat tapahtuivat. Kirjasin havainnot mantereeseen ja maan tarkkuudella. Mikäli jutun tapahtumat eivät tapahtuneet missään tietyssä paikassa, kuten jutussa, jossa Amnesty kerrottiin linjannan, että Aleksei Navalnyi ei ole mielipidevanki, jätin sijainnin kirjaamatta.

3.4 Aineiston analyysi

Analyysia varten järjestin kerätyn datan Exceliin taulukoksi, josta keräämisen johdonmukaisuus ja mahdolliset huolimattomuusvirheet oli helppo huomata ja tarvittaessa korjata. Varmistin datan integriteetin etsimällä havainnoista huolimattomuusvirheet sarakkeiden välillä liikkumisessa dataa syöttäessä. Silmäilin ensin dataa, jonka perusteella etsin siitä merkityksiä jakaumilla. Excelissä on helppoa muodostaa frekvenssijakaumia muuttujille, mutta Excel ei kuitenkaan osaa tehdä näitä jakaumia suodatetusta taulukoidusta datasta, jolloin ne pitää tehdä kopioimalla data suodatettuna ja tekemällä kuvaaja tällaisesta datasta. En laskenut datalle tilastollisia tunnuslukuja moodin eli tyypillisimmän arvon lisäksi, koska tällaisesta datasta laskettuna muut kertovat kovin vähän – kyseessä ovat kuitenkin sisällölliset luokat.

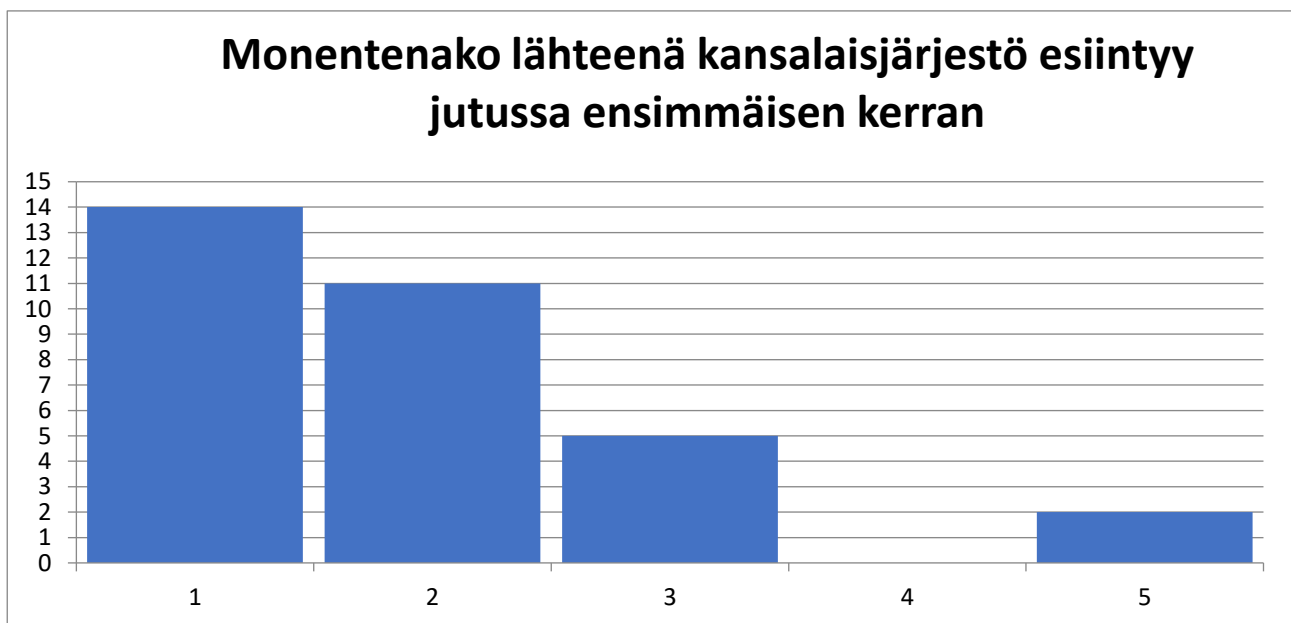
4 Tulokset

Yli 1359 läpikäydystä jutusta kansalaisjärjestö löytyi lähteenä 32:sta, noin 2,4 %.

Kuudessa jutussa eri kansalaisjärjestö esiintyivät lähteenä kahdesti ja yhdessä kolmesti, jolloin järjestöt esiintyivät lähteinä yhteensä 40 kertaa. Eniten näkyvyyttä saivat ihmisoikeusjärjestö Amnesty (23 %, n=9), Lääkärit ilman rajoja (15 %, n=6) sekä Human Rights Watch (8 %, n=3) ja Toimittajat ilman rajoja (5 %, n=2). Loput 20 järjestöä esiintyivät aineistossa tarkastelujaksolla vain kerran (3 %) (ks. liite 2).

Amnesty nousi aineistossa nimellään otsikoihin jopa kolmeen kertaan vuonna 2021. Ensimmäisessä havaintojen jutussa Helsingin Sanomat uutisoi Amnestyn linjanneen, että venäläinen oppositiojohtaja Alexsei Navalnyi ei ole mielipidevanki (Helsingin Sanomat, 25.2.2021). Toisen kerran Amnesty nousi otsikkoon Tigrayn tilanteen Etiopiassa seurannassa (Helsingin Sanomat, 27.2.2021) Kolmas juttu kertoi Amnestyn uiguuriperheiden kanssa tekemistä haastatteluista (Helsingin Sanomat 20.3.2021). Amnestyn lisäksi järjestöistä vain Toimittajat ilman rajoja mainittiin otsikkotasolla yhdessä jutussa, joka kertoi järjestön avanneen Venäjälle satelliittikanavapaketin (9.3.2024).

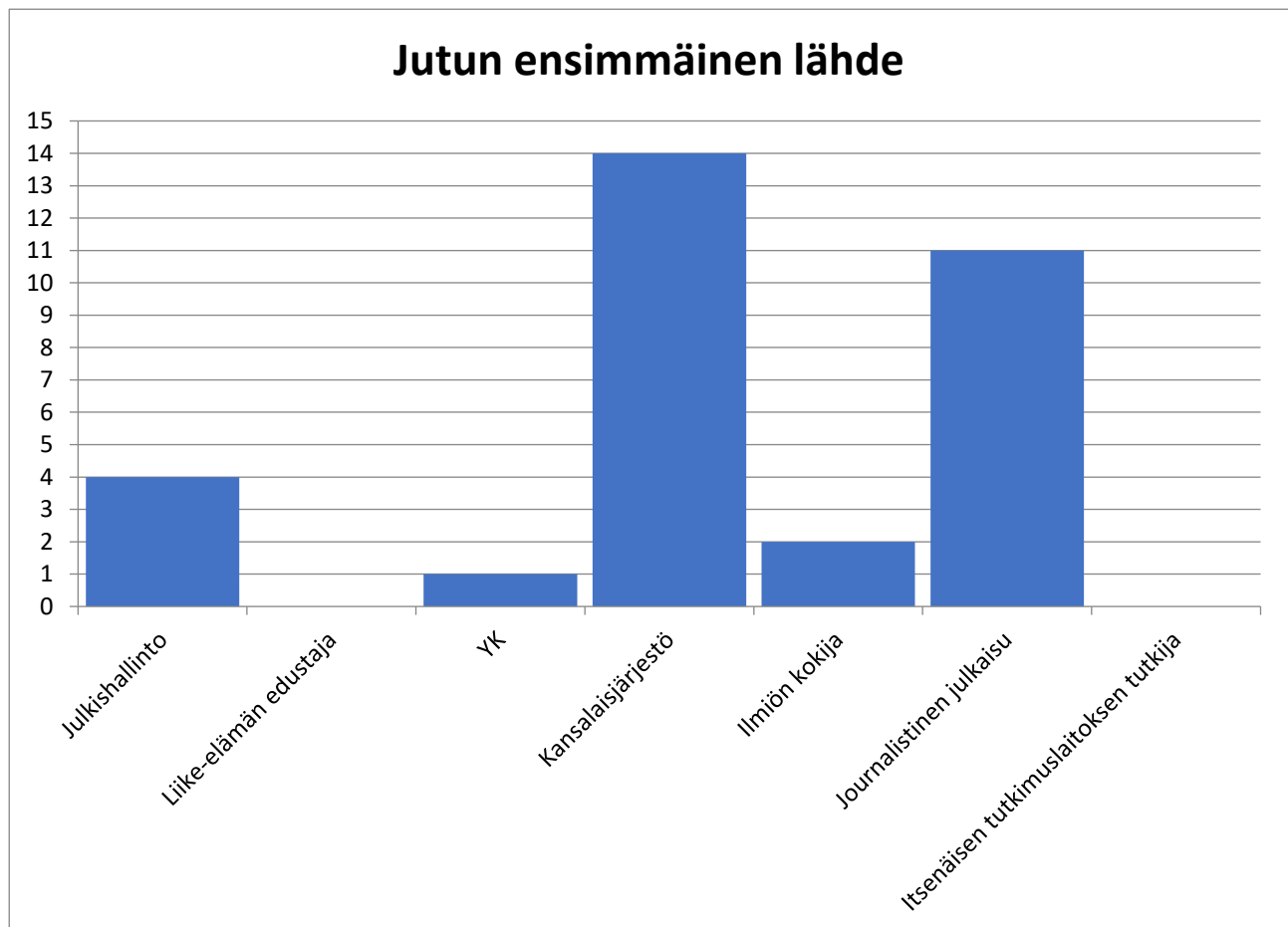
Jokaisessa aineiston tilastoidussa jutussa, jossa kansalaisjärjestö esiintyi jonkin muun lähteen jälkeen (56 %, n=18), järjestöä edelsi joko maininta toisen journalistisen median huomiosta jutun aiheeseen taikka jokin viranomais- tai julkishallintolähde.

Kuva 1. Ensimmäinen kansalaisjärjestön esiintyminen jutussa absoluuttisena määränä kaikkien lähteiden järjestyksessä.

Havaintojen 32 jutusta kansalaisjärjestö esiintyi ensimmäisenä lähteenä noin 44 %:ssa (n=14), toisena noin 34 %:ssa (n=11), kolmantena noin 16 %:ssa (n=5), viidentenä noin 6 %:ssa (n=2) ja neljäntenä tai viidettä myöhemmin ei kertaakaan.

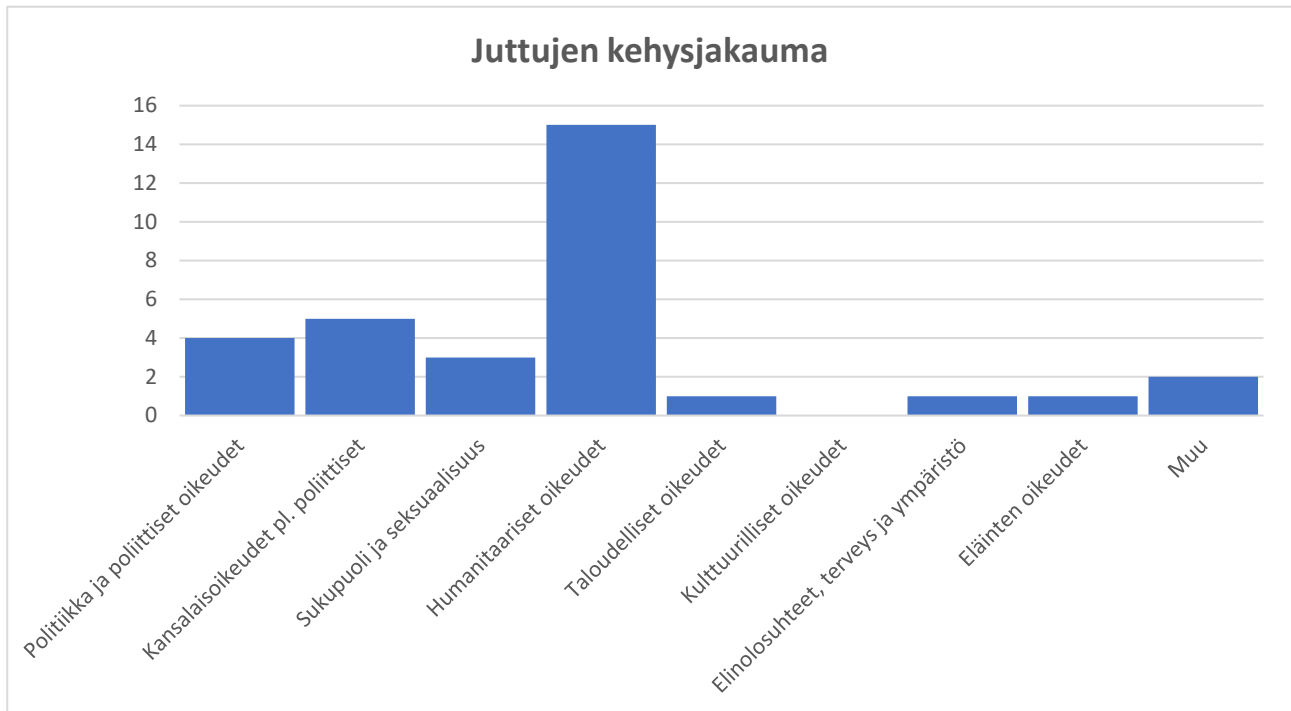
Kansalaisjärjestöt esiintyivät havainnoissa ensimmäisinä lähteinä useimmin. Toiseksi useimmin ensimmäinen lähde oli toinen journalistinen julkaisu (34 %, n=11) ja kolmanneksi julkishallinto tai julkishallinnon alaisuudessa toimiva organisaatio (13 %, n=4). Ilmiön kokija löytyi ensimmäisenä lähteenä kahdesti (6 %,) ja Yhdistyneet kansakunnat vain kerran (3 %). Liike-elämän edustaja tai itsenäisen tutkimuslaitoksen tutkijoita ei havaintojen jutuista löytynyt ensimmäisenä lähteenä.

Kuva 2. Kumulatiivinen jakauma jutun ensimmäisen lähteen tyypistä niissä aineiston jutuissa, jossa kansalaisjärjestö esiintyy lähteenä.

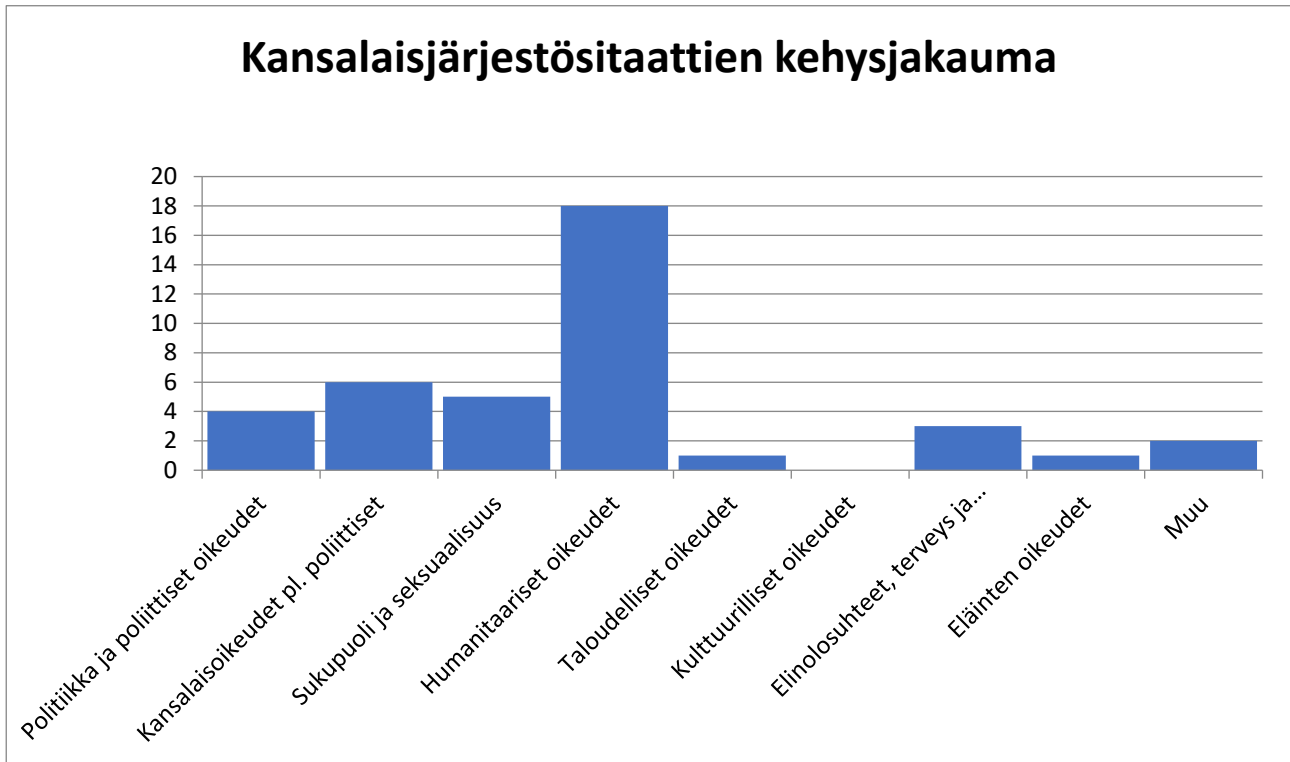
Useimmin kansalaisjärjestöt esiintyvät jutuissa humanitaaristen oikeuksien kehyksessä (47 %, n = 15). Toiseksi suurin esiintyvyys oli kansalaisyhteiskunnan (15 %, n = 5), kolmanneksi suurin politiikan ja poliittisten oikeuksien kehyksessä (13 %, n = 4) ja sukupuolen ja seksuaalisuuden (13 %, n = 4) kehyksissä. Elinolosuhteiden, ympäristön ja terveyden, eläinten oikeuksien sekä taloudellisessa kehyksessä kansalaisjärjestöt esiintyvät vain kerran (3 %). Kehykseen ”muu” löytyi kaksi osumaa.

Ensimmäinen uutinen koski järjestön työntekijän surmaa Al-Holissa (Helsingin Sanomat, 5.3.2021). Järjestösiteatin asiayhteys ei liittynyt niinkään jonkin ihmisryhmän oikeuksiin taikka muuhun järjestötyöhön, vaan järjestö kommentoi tapausta. Toisessa uutisessa Syrian Observatory for Human Rights kertoi Turkin tekemistä ilmaiskusta, mutta juttu ei pureutunut tapahtuman inhimillisiin seurauksiin, vaan kertoi lyhyesti iskujen tapahtuneen (Helsingin Sanomat 22.3.2021). Kulttuurillisiin oikeuksiin ei osunut yhtäkään havaintoa.

Kuva 3. Juttujen, joissa kansalaisjärjestö esiintyy lähteenä, kumulatiivinen kehysjakauma.

Järjestösiteattien tasolla tarkastellessa kehysjakauma mukailee pitkälti juttujen kehysjakaumaa. Sitaattien (n=40) lukumäärä on suurempi kuin juttujen (n=32), koska seitsemässä jutussa lainattiin useampaa kuin yhtä kansalaisjärjestöä. Sitaateissa kehykset jakautuivat suuruusjärjestyksessä seuraavasti: humanitaariset oikeudet (45 %, n=18), kansalaisoikeudet pl. poliittiset oikeudet (15 %, n=6), sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät oikeuskysymykset (14 %, n=5), politiikka ja poliittiset oikeudet (10 %, n=4), elinolosuhteet, terveys ja hyvinvointi (8 %, n=3), taloudelliset oikeudet (3 %, n=1), eläinten oikeudet (3 %, n=1) ja muut kehykset (5 %, n=2)

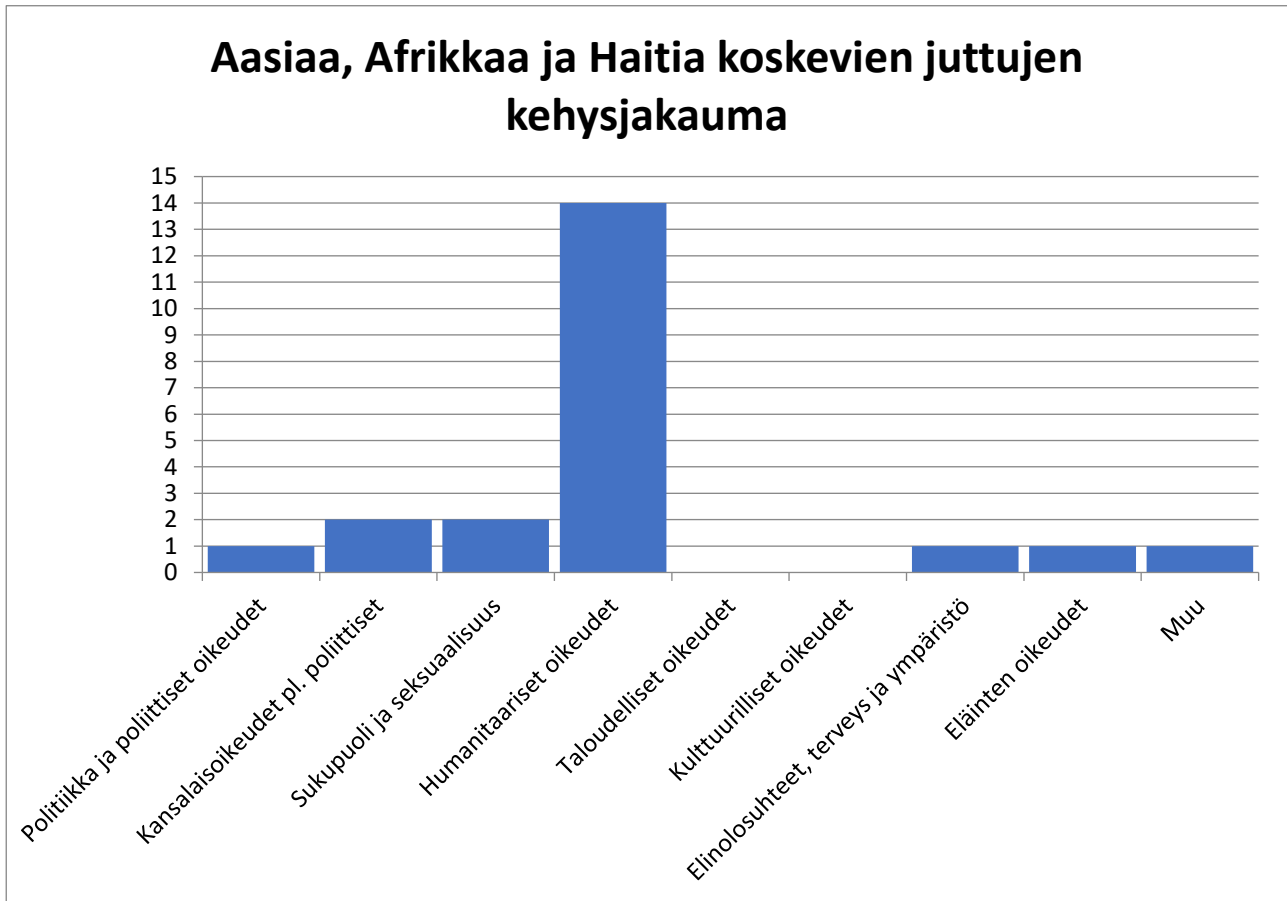
Kuva 4. Yksittäisten kansalaisjärjestölähteiden kumulatiivinen kehysjakauma.

Eurooppaa koskevien juttujen kehyksenä olivat politiikka ja poliittiset oikeudet (25 %, n=2), mutta myös muut kansalaisoikeudet (25 %, n=2) ja humanitaariset oikeudet (25 %, n=2), sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät oikeudet (13 %, n=1) ja taloudelliset oikeudet (13 %, n=1). Toinen humanitaaristen oikeuksien kehyksen sitaatti koski humanitaarisia oikeuksia vain välillisesti, koska sitaatin sisältävä juttu käsitteli asevientiä.

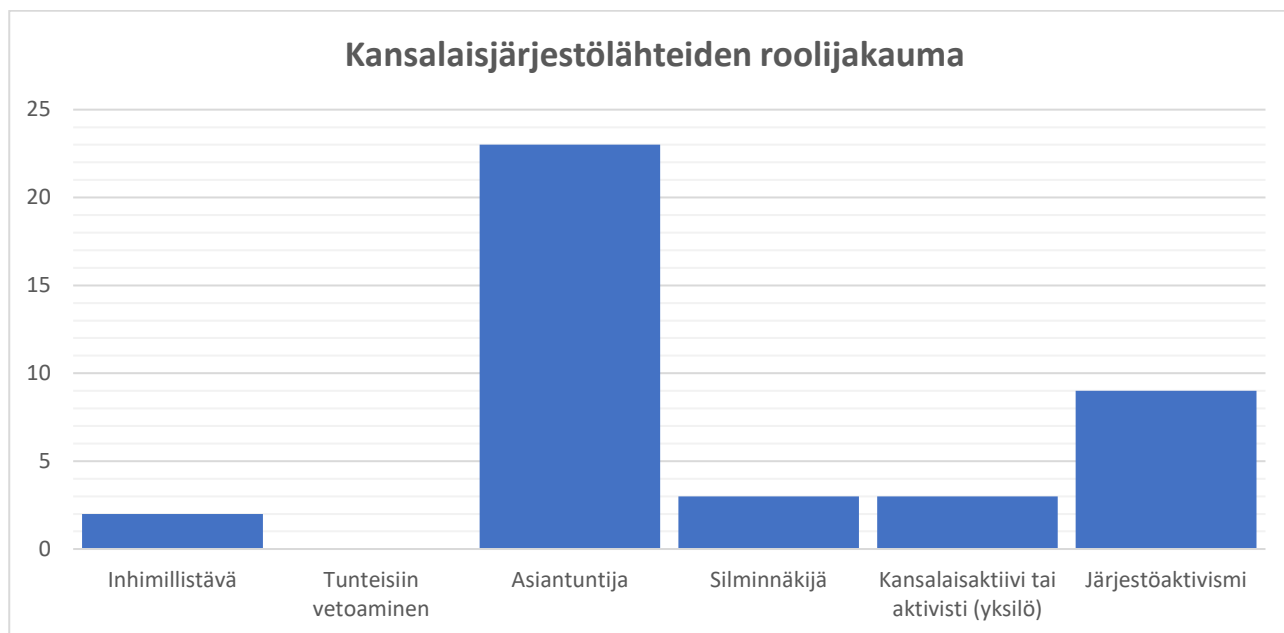
Kuva 5. Eurooppaa koskevien juttujen kumulatiivinen kehysjakauma, joissa kansalaisjärjestö esiintyy lähteenä.

Loput 22 juttua käsittelivät Aasian (68 %, n=15) tai Afrikan (27 %, n=6) tapahtumia sekä kerran Haitia. Näissä humanitaarinen kehys esiintyi kaikkein useimmin (64 %, n=14) ja sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät (9 %, n=2) sekä kansalaisoikeudet pl. poliittiset oikeudet toiseksi useimmin (9 %, n=2). Poliittikkaan, eläinten oikeuksiin sekä elinolosuhteisiin, terveyteen ja ympäristöön liittyvät kehykset löytyivät jutuista kerran (5 %), mutta taloudelliset kehykset eivät kertaakaan.

Kuva 6. Aasiaa, Afrikkaa ja Haitia koskevien juttujen, joissa kansalaisjärjestö esiintyy lähteenä, kehysjakauma kumulatiivisesti.

Useimmiten kansalaisjärjestöt esiintyivät havainnoissa ensisijaisesti asiantuntijaroolissa (58 %, n=23). Muutoin järjestöt tulivat juttuun mukaan oman toimintansa tarkoituksen (22 %, n=9) tai edustajiensa aktivismin (8 %, n=3) toiminnallisessa roolissa, tai ne saivat silminnäkijän roolin (8 %, n=3). Yhdessä energiaköyhyyttä käsittelevässä jutussa roolit olivat luettavissa pääasiassa inhimillistävänä (3 %). Siinä henkilöt tulivat juttuun mukaan saman kansalaisjärjestön järjestöaktiiveina, mutta lähinnä ilmiön kokijoina.

Kuva 7. Kansalaisjärjestölähteiden roolien kumulatiivinen jakauma aineistossa.

Juttujen aiheet tulivat pääosin muualta kuin kansalaisjärjestöiltä (66 %, n=21). Huomattavia poikkeuksia kuitenkin löytyi, kuten edellä mainitut Amnestyn haastattelut uiguureista, ympäristöjärjestöt EU:n muoviroskajutussa, sekä juttu Venäjän armeijan sieppaamista ukrainalaisista (Helsingin Sanomat 9.3.2024), sodasta vetäytymisen kannatuksesta Venäjällä (Helsingin Sanomat 10.1.2024) ja sateenkaari-ihmisten syrjinnästä Afrikassa (Helsingin Sanomat 10.1.2024). Yhteensä kansalaisjärjestöiltä tulleita aiheita löytyi 11 jutusta (34 %).

Kansalaisjärjestöt esiintyivät aineistossa itsenäisinä lähteinään lähes kaksi kertaa useammin kuin reaktiivisina lähteinä. Itsenäisinä lähteinä järjestöt esiintyivät 26 kertaa (65 %) ja reaktiivisina 14 kertaa (35 %).

Esiintymistiheydessä ei näkynyt merkittäviä eroja aineistossa vuosien 2021 ja 2024 välillä. Kansalaisjärjestöt esiintyivät aineistossa lähteinä vuoden 2021 alussa 19 kertaa (48 %), ja vuoden 2024 alussa 21 kertaa (53 %). Vuoden 2021 alussa julkaistiin kaksi juttua, jossa kaksi kansalaisjärjestöä esiintyi samassa jutussa, kun taas vuoden 2024 alussa kaksi tai kolme kansalaisjärjestöä esiintyi samassa jutussa viisi kertaa. Siten vuoden 2024 alussa järjestöt esiintyivät lukumääräisesti harvemmissa jutuissa (47 %, n=15) kuin vuoden 2021 alussa (53 %, n=17). Havainnoissa ainoa selkeä ero eri vuosien välillä näkyy juttujen painopisteen siirtymisessä Israeliin vuonna 2024.

5 Pohdinta

Helsingin Sanomien näköislehdessä julkaistuissa jutuissa kansalaisjärjestöt näyttävät tämän tutkimuksen tulosten perusteella jäävän tiedonlähteinä marginaaliin. Tulos ei ole yllättävä, sillä tietopohja ennakoiti tätä (Powers, 2018, 138). Tietolähteinä viranomaiset ja valtiovallan edustajat näyttävät menevän tärkeysjärjestyksessä kansalaisjärjestöjen edelle myös Helsingin Sanomissa.

Aineiston lainatuin kansalaisjärjestö oli Amnesty. Aineistossa esiintyi myös monia tietyssä maassa tai tietyin maan asioissa toimivia kansalaisjärjestöjä kansainvälisten järjestöjen lisäksi – suurten kansainvälisten järjestöjen osuus kaikista havainnoista oli 60 % (n=24). Amnestyn voi olettaa suurena, kansainvälisenä toimijana saavan jo toimintansa laajuuden perusteella merkittävän näkyvyyden suhteessa muihin järjestöihin. Langin (2013, 126) mukaan järjestön koko kuitenkin vaikuttaa järjestön esiintymiseen uutisissa ei vain volyyminsa, mutta myös järjestön orientaation takia. Amnestyn voi nähdä hallitsevan mediapelin. Esimerkiksi 20.3.2021 Helsingin Sanomissa julkaistiin juttu otsikolla ”Amnesty haastatteli uiguuriperheitä, joilta Kiina on riistänyt lapsia” – mahdollisesti heijastaen järjestöjen kykyä mukautua uutisnormeihin ja suurten kansalaisjärjestöjen resursseja tarjota journalismia kiinnostavia sisältöjä. Toisaalta Amnestyn tekemiin uiguurien haastatteluihin perustuva uutinen pohjautui raporttiin, jolloin kyseeseen voi myös tulla Amnestyn kyky tuottaa asiantuntijatietaa (Lück, Wozinak & Wessler 2016, 31).

Muut kansainväliset järjestöt eivät näkyneet aineistossa lähteinä lainkaan yhtä usein. Näistä Lääkärit ilman rajoja, Human Rights Watch, Peta, Pelastakaa lapset, Greenpeace, Toimittajat ilman rajoja ja World Central Kitchen löytyivät lähteinä yhdessä yhteensä 15 kertaa. Helsingin Sanomien sisäisiä syitä tähän on tämän tutkimuksen valossa mahdoton arvioida, eikä havaintojen vähäisen määrän takia sattumankaan vaikutusta voida sulkea pois.

Tähän työhön tulivat mukaan myös sellaiset kansalaisjärjestöt, jotka saattoivat jäädä tietopohjan tutkimuksen kuolleeseen kulmaan, koska mm. Powersin tutkimus keskittyy suuriin humanitaarisiin kansalaisjärjestöihin. Esimerkiksi Suomi-Somalia seura ry esiintyi uutisessa Suomen presidentinvaaleissa äänestämisestä Somalimaassa, joskin hyvin lyhyesti:

Somaliland Finnish Associationin perustaja Ahmed Farah kertoo, että Suomen itsenäisyyspäivän juhlissa oli Hargeisassa paikalla noin 40-50 ihmistä. Farah sanoo tuntevansa suurimman osan kaupungin Suomen kansalaisista ja tiedottaneensa heille ennakkoon äänestyksestä. (HS, 24.1.2024)

Vaikka ensi alkuun saattaakin tuntua erikoiselta, että tällaisen pienen yhdistyksen paikallistietämys rinnastuu Amnestyn tai Lääkärit ilman rajoja -järjestön asiantuntijuuteen tai silminnäkijyyteen kriisi-alueilla, ei loppujen lopuksi asialla ole suurtakaan eroa. Helsingin Sanomat haastatteli Suomi-Somalia seura ry:n perustajaa pyrkimyksenään tarjota Suomesta katsottuna kaukaisesta maasta

silminnäkijän ja yhteisöaktiivin tietoa, jota voi kuvitella muutoin olevan vaikea tavoittaa. Ilman tällaisen yhdistyksen toimintaa kollektiivisen tiedon saaminen tai kerääminen Somalimaassa asuvasta suomalaisyhteisöstä saattaa olla hankalaa. Tosin tällaisen järjestön kohdalla ei toimituksessa välttämättä tarvitse harkita rajanvetoa järjestön agendan vuotamisesta lehtitekstiin.

En perehtynyt kvantitatiivisessa aineistossa siihen, kuinka paljon tilaa jutussa kansalaisjärjestöt saavat. Järjestöjen saamat niin sanotut palstamillimetrit vaihtelivat aineistossa juttujen välillä. Esimerkiksi Turkin EU-peräisten muoviroskien käsittelyä käsittelevä juttu (Helsingin Sanomat 29.1.2024) perustui suurelta osin kansalaisjärjestöihin tiedonlähteinä, vaikka sekin asetti leipätekstissä Greenpeacen, Human Rights Watchin sekä Basel Action Networkin järjestyksessä Eurostatin jälkeen. Tämä mukautuu tietoperustassa mainittuun indeksointiin ja siihen, että järjestöjen ääni kuuluu tavallisesti aiheissa, jotka ovat julkisen vallan legitimoimia (Bennett 1990, 106–107; Lang 2013, 127; Powers 2018, 69).

Myös journalistiset julkaisut vaikuttavat legitimoivan kansalaisjärjestöjä tiedonlähteinä. Esimerkiksi uutisessa (Helsingin Sanomat 9.2.2021) terveydenhuollon luhistumisesta Tigrayn osavaltiossa Etiopiassa Lääkärit ilman rajoja -järjestö esiintyi jutun toisena lähteenä Reutersin jälkeen. Tässä jutussa järjestö sai silminnäkijän roolin. Tigrayn tilanteesta kertoi myöhemmin myös Amnesty (Helsingin Sanomat 27.2.2021), joskin tuolloinkin Amnestyn sanoman legitimoivat journalistiset lähteet, vaikkakin nimeämättömät sellaiset:

ERITREAN armeijan sotilaat surmasivat viime vuonna satoja ihmisiä Etiopian ja Eritrean rajavyöhykkeellä Tigrayssa, kertovat uutistoimistot ja ihmisoikeusjärjestö Amnesty.

Samalla juttu Tigraysta toimii esimerkkinä sille, kuinka kansalaisjärjestöt saattavat toimia tiedonlähteinä kaukaisista maankolkista – paikoista, jonne toimittajalla voi olla heikko pääsy, tai joista voi olla vaikea saada luotettavaa tietoa. Tätä vaikutelmaa vahvistaa se, että vuonna 2024 aineistossa Israel ja Gazan konflikti korostui maantieteellisesti, kun taas Ukrainasta ei havainnoissa löydy tuolta vuodelta kuin yksi juttu. Tämän juontunee siitä, että toimitukset tavoittavat helpommin muita lähteitä kertomaan Ukrainan tilanteesta kuin saarretulta Gazan kaistalta, jolloin kansalaisjärjestöt voivat toimia journalismille paikan päältä tulevan tiedon kanavina eivät vain maantieteellisen etäisyyden, mutta myös pääsyn ja turvallisuuden rajoittamilla alueilla (Fenton, 2010).

Helsingin Sanomat tukeutui kansalaisjärjestöihin ylivoimaisesti useimmin nimenomaan asiantuntijan roolissa. Powers onkin todennut järjestöjen tarjoaman uskottavan tiedon yhdeksi journalismiin liittyväksi normatiiviseksi perinteeksi (2017, 5). Tutkimuksessa asiantuntijan rooli näyttäytyy ristiriitaisena, koska toimittajat ja erityisesti toimitusten johto tapaavat nähdä kansalaisjärjestöt asiansa ajajina ja tarjoavan näille totuttuja tapahtumapaikalta tiedottajan, hallinnon lausuntoihin vastaajan ja dramaattisen kuvamateriaalin tarjoajan rooleja (Powers 2018, 130). Kahta ensimmäistä

aineistossa näkyi, mutta Helsingin Sanomien voi nähdä myös, joskin harvakseltaan, nojaavan joidenkin kansalaisjärjestöjen asiantuntemukseen itsenäisinä, uskottavina tiedonlähteinä, joiden tarjoaman asiantuntijuuden varaan voi rakentaa koko jutun, kuten edellä mainitun Turkkia koskevan ympäristöaiheisen jutun kohdalla.

Powers (2018, 23) toteaa tutkimuksessaan, että kansalaisjärjestöt esiintyvät jutuissa usein myöhään eritoten hallintolähteiden jälkeen. Vaikka ilmiötä näkyy tämänkin tutkimuksen aineistossa, niin kuitenkin havainnoissa järjestöt esiintyivät useammin ensimmäisinä tai toisina lähteinä kuin myöhemmin. Kun ottaa huomioon aineiston jakauman ja sen, että jonkin lähteen pitää kuitenkin aina olla toisen jäljessä, kun lähteitä on useita, niin tätä ilmiötä ei voi enää pitää itsestään selvänä ainakaan tämän tutkimuksen aineistossa. Myös kansalaisjärjestöjen vuorovaikutussuhde muihin lähteisiin näyttää aineistossa melko itsenäiseltä – sitaateista kaksi kolmannesta sitaateista oli itsenäisiä ja kolmannes reaktiivisia, mikä tukee vaikutelmaa järjestöjen asemasta uskottavana tiedonlähteenä.

Monissa jutuissa kansalaisjärjestöt näkyivät kuitenkin lähteinä lyhyesti vasta jutun loppupuolella. Edellä mainitussa Tigraysta kertovassa jutussa Lääkärit ilman rajoja -järjestön rooli jäi pieneksi. Ehkä äärimmäisin tapaus aineistossa ilmiöstä löytyy jutussa ”Pakistanin hindut ovat islamistien tähtäimessä” (Helsingin Sanomat 11.2.2021), jossa aukeaman mittaisen jutun neljänneksi viimeisen kappaleen kommentti jumalanpilkkasyytteenä pitää sisällään Amnestyn koko roolin jutussa:

Siitä voi Pakistanissa saada jopa kuolemantuomion, sanoo Rimmel Mohyidin ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalista.

Jutuissa ei kuitenkaan kirjoiteta auki koko jutun tekemisen journalistista prosessia. Juttujen pinnan alle jäävät monet yhteistyön, yhteydenpidon ja juttujen muodostumisen käytänteet journalismin ja kansalaisjärjestöjen välillä, joista muun muassa Domingo ja Le cam (2016), Powers (2018, 93) ja Waisbord (2011) ovat kirjoittaneet. Juttuun Pakistanin hinduista voisikin arvella tehdyn pidemmän haastattelun Amnestyn kanssa, mutta julkaistuun tekstiin siitä päätyi vain yllä lainattu pieni katkelma, jolloin Amnestyn muu rooli jutun synnyssä jää hämärän peittoon. Samalla voidaan kysyä, ovatko kansalaisjärjestöt esiintyneet havaintojen jutuissa niin usein ensimmäisinä lähteinä osin siitä syystä, että toimitukselle mieluisampaa lähdeä ei ole löytynyt. Jos näin on, niin järjestöt voivat karsiutua pois jutuista, mikäli toimitukselle paremmin sopiva lähde löytyy. Tällöin järjestöjen esiintyminen varhain jutussa kertoo ennemminkin siitä, että joskus kansalaisjärjestöille ei löydy vaihtoehtoja eikä luottamuksesta järjestöihin uskottavina ja neutraaleina tiedonlähteinä.

Järjestön toiminnan tai aktivismin roolissa esiintymistä ei käsitelty tämän työn tietoperustan tutkimuksissa suorasanaisesti, mutta nähdäkseni esimerkiksi se, että unkarilaiset homoseksuaalien naisten oikeuksia ajavat järjestöt kertoivat haastavansa Unkarin hallituksen oikeuteen, perustelee

tällaisen roolituksen. Tämä nostaa järjestöjen äänen itsessään uutisiin ja tuo heidän tarjoamansa kehyksen asian käsittelyyn, minkä voi nähdä merkkinä näiden järjestöjen saamasta yhteiskunnallisesta legitimitetistä toimituksessa. Tällaisia rooleja löytyi aineiston jutuista peräti 12 kappaletta, eli lähes kolmannes.

Kansalaisjärjestöjen tuottamaa journalistisiin tarpeisiin räätälöityä materiaalia ei Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaanosioista löytynyt. Näyttää siltä, että Fentonin (2010) uutisten kloonamiseksi kutsuma ilmiö ei ainakaan suoraan ole vaikuttanut siihen, miten Helsingin Sanomat käyttää kansalaisjärjestöjen tuottamaa sisältöä näköislehtensä ulkomaan uutisissa. Tämä on linjassa sen kanssa, mitä Powers (2015, 197) kirjoittaa journalismin ja kansalaisjärjestöjen rajan hämärtymisestä – se koskee lähinnä sitä, mitä kansalaisjärjestöt tekevät, eikä niinkään journalismin toimintaa.

Kansalaisjärjestöt näyttävät tämän tutkimuksen valossa saavan Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaan uutisissa ristiriitaisen aseman. Järjestöt esiintyvät aineistossa lähteinä harvoin, niitä legitimoivat usein toiset lähteet, ja niiden rooli saattaa jäädä lyhyeksi jutun loppupuolella. Toisaalta jotkin aineiston jutut nojaavat vahvasti kansalaisjärjestöjen asiantuntemukseen, ja järjestöiltä nousee silloin tällöin aiheita uutisagendalle. Kansalaisjärjestöt näyttäytyvät tekstissä paikoin itsenäisinä ja uskottavina lähteinä ja paikoin toisille lähteille alisteisina. Järjestöt eivät myöskään näytä saavan aineistossa paljonkaan viestiään tai agendaansa näkyville. Lähteinä kansalaisjärjestöt vaikuttavat jopa yksipuolisilta asiantuntijuuden dominoidessa rooleja ja humanitaaristen oikeuksien kehyksiä. Vahvimpana tulkinnan ohjenuorana voinee pitää järjestöjen pientä osuutta aineistossa.

5.1 Kehitysideoita

Helsingin Sanomat ei näytä tämän tutkimuksen perusteella suhtautuvan erityisen nuivasti kansalaisjärjestöihin lähteinä. Silti suurista kansainvälisistä järjestöistä, jotka saattavat osata mukautua journalismin tarpeisiin ja tuottaa journalismia kiinnostavia sisältöjä, ei näkynyt lähteinä kovinkaan montaa. Eritoten tällaisilta järjestöiltä voisi saada paitsi juttuideoita, myös näkökulmia, monipuolisemmin kuin mitä tämän tutkimuksen aineistossa esiintyy.

Journalismin ei tarvitse nähdä kansalaisjärjestöjä pelkästään oman asiansa ajajina, koska ne osavat mukautua journalismin normeihin, jolla järjestöt tavoittelevat omaa etuaan. Kansalaisjärjestöillä on siis intressi tuottaa uskottavaa tiedonvälitystä. Järjestölähteiden kirjon kasvattaminen saattaisi palvella myös journalismin yleisöä aiheiden ja äänten monipuolistumisen kautta vaarantamatta merkittävästi toimituksellista itsenäisyyttä, mikä vaatii Sambrookin mukaan journalismin avoimuutta lukijoilleen, että myös kansalaisjärjestöjen avoimuutta tiedottamisensa motiiveista, eli siitä, toimivatko järjestöt milloin eturyhminä ja milloin toimittajina (2010, 35-36). Toimitusten täytyy tosin kyetä

säilyttämään uskottavuutensa ja itsenäisyytensä, eikä sitä auta, että kansalaisjärjestöt ovat levittäneet myös epätarkkaa tietoa (Powers 2018, 98), vaikka niiden onkin todettu myös yltävän journalistiseen tarkkuuteen ja jopa ylittävän sen toimittajien kanssa työskennellessään (Comfort & Blankenship 2018, 509).

Tutkimukseni havaintojen pieni määrä kertoo myös omaa tarinaansa. Pelkän silmäilyn perusteella aineistoa kerätessä huomasin, kuinka uutistoimistot ja ulkomaiset journalistiset julkaisut toimivat merkittävänä lähteenä ulkomaanjutuille Helsingin Sanomissa, minkä voi ajatella kertovan ulkomaantoimituksen resurssien puutteesta omaan tiedonhankintaan. Kansalaisjärjestöillä saattaa olla kykyä paikata resurssipulaa.

Powers peräänkuuluttaa journalismille ymmärrystä siitä, mitä kansalaisjärjestöt tekevät hyvin – edistävät asiaansa. Järjestöt ovat ajamansa asian muutoksen edistämisen asiantuntijoita, ne tutkivat ongelmia ja tarjoavat ratkaisuja (Powers 2018, 164). Powersin ajatusta mukaillen järjestöt voisivat tuoda uutisiin myös näkemystä siitä, mitä pitäisi tapahtua, jotta asiat kulkisivat parempaan suuntaan. Tällainen voisi tuoda valon pilkahduksen muuten tyyppillisesti synkkään uutisten maailmaan.

5.2 Jatkotutkimuksen aiheita

Määrällisen analyysin puolesta jatkossa kansalaisjärjestöjen journalistisina tietolähteinä voisi tutkia laajemmin, useamman julkaisun jutuista sekä pidemmältä aikaväliltä. Tällaisella tutkimuksella olisi mahdollista päästä paremmin kiinni siihen, millaisen roolin kansalaisjärjestöt saavat ulkomaanuutisoinnissa ylipäättään Suomessa ja toisaalta eri julkaisuissa. Helsingin Sanomien arkisto ja näköislehtien saatavuus mahdollistaisivat tutkimuksen myös vuosikymmeniä taaksepäin, jolla voisi saada ymmärrystä kansalaisjärjestöjen ja journalismin välisen suhteen kehityksestä pidemmällä aikajaksolla. Tutkimusta voisi laajentaa myös aikakauslehtijournalismiin.

Tekstien pinnan alle jäänee toimittajien ja kansalaisjärjestöjen välillä tapahtuvaa yhteistyötä liittyen muun muassa juttujen ideoimiseen, lähteiden löytämiseen ja tiedon varmistamiseen. Toimittajien ja kansalaisjärjestöjen yhteydenpidon tutkiminen voisi valottaa asiaa. Kansainvälisen tutkimuksen sovellettavuus suomalaiseen toimintakenttään lienee rajallinen, eritoten jos tutkimus on tehty suuremmalla talous- tai kielialueella kuin jossa suomenkielinen journalismi toimii. Tällaisten asioiden selvittäminen vaatisi luultavasti haastattelututkimusta.

Yksi mahdollisesti herkullinen lähtökohta tutkimukselle voisi löytyä Maailman kuvalehden toimituksen kansalaisjärjestösuhteen rinnastamisesta valtavirtaisen journalismin vastaavaan ja tutkia niitä rinnan sisällönanalyysin keinoin. Suomalaisten kehitysjärjestöjen kattojärjestö Fingo ry:n julkaiseman aikakauslehden vertaaminen journalismin valtavirtaan voisi tarjota näkökulmaa siihen, miten

journalismia tehdään Suomessa, kun sitä tehdään järjestöjen lähtökohdista, ja sitä kautta löytää yhteneväisyyksiä ja eroja valtavirtaiseen journalismiin ja järjestöjen yhteistyöhön sen kanssa. Tällaisessa tutkimuksessa voisi päästä juttujen lähiluennan kautta kiinni aiheiden ja kehystämisen yksityiskohtiin.

Kansalaisjärjestöjen ja journalismin jännitteisestä suhteesta on julkaistu viime aikoina artikkeleita, jotka perkaavat muun muassa journalismin uskottavuutta suhteessa tutkivaan kansalaisjärjestöjournalismiin (esim. Vine 2017), ja joiden inspiroimana kansalaisjärjestöjournalismia voisi tarkastella myös Suomessa. Voisi kuvitella, että globaalisti pienenä talousalueena suomalaisella journalismilla olisi erityinen intressi oppia hyödyntämään kansalaisjärjestöjen resursseja yhteistyössä ulkomaanjournalismin tuotannossa.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja tavoitteiden saavuttaminen

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli löytää säännönmukaisuuksia ja näkökulmia siihen, millaisen aseman kansalaisjärjestöt saavat journalistisina lähteinä Helsingin Sanomien näköislehden ulkomaan uutisissa. Kerättyä aineistoa tarkasteltiin sisällön erittelyn keinoin.

Tutkimukseni yleistettävyyttä rajoittaa havaintojen vähäinen määrä. Yleistettävyyttä olisi mahdollisesti parantanut aineiston kasvattaminen huomattavasti suuremmaksi, joskaan tämä ei olisi ollut amk-opinnäytetyön laajuuteen nähden tarkoituksenmukaista. Siten tuloksia lienee syytä pitää suuntaa antavina. Useamman julkaisun kattavasta aineistosta olisi voinut tarkastella ilmiötä yleisemmällä tasolla – tämä tutkimus koskee vain Helsingin Sanomien näköislehteä.

Kvantitatiivista analyysiani varten kävin läpi keskeisiä viimeaikaisia tutkimuksia kansalaisjärjestöjen ja journalismin suhteesta, mikä salli minun paitsi suunnitella tiedonkeruuni myös auttaa ymmärtämään, mitä keräämäni data saattaa tarkoittaa.

Tutkimukseni kertoo pienellä havaintojen määrällään sen, minkä se voi. Kvantitatiivinen aineistoni ei pääse pintansa alle muutoin kuin pohdinnan tasolla. En ole siten pyrkinytkään tekemään vahvoja päätelmiä aineistostani, vaan ennemminkin yrittänyt löytää siihen näkökulmia. Nähdäkseni tutkimukseni luotettavuus syntyy sen käsitteellisen tarkkuuden sekä aineiston käsittelyn huolellisuuden ja avoimuuden myötä, joissa olen mielestäni onnistunut kohtalaisen hyvin.

5.4 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Ryhdyin tekemään tätä opinnäytetyötä uutena kokemuksena: en ollut tehnyt opinnäytetyötä aiemmin. Olin suunnitellut ja kerännyt tietoa siitä, miten opinnäytetyö tehdään. Käytännön osaaminen ja tiedon soveltaminen minun täytyi oppia tehdessä.

Näkökulman rajaaminen osoittautui hankalaksi, koska tarkastelen tässä työssä laadullista ilmiötä määrällisenä tutkimuksena sekä ilman tutkimushaastatteluja. Lähestyin asiaa aikaisemmin lukemani tutkimuksen kautta enkä amk-päättötyönä, jolloin odotukseni työn vaatimalle laajuudelle olivat liian korkeat.

Tutkimusdataa kerätessäni huomasin, etten ollut hahmottanut työn prosessia kovinkaan hyvin sen kannalta, millainen työskentely on tehokasta ja tuottaa helpoimmin halutun lopputuloksen. Olenkin oppinut tätä työtä tehdessäni ensisijaisesti menetelmiä – sitä, miten tutkimusta kannattaa lähteä tekemään. Tämän kokemuksen perusteella voin todeta, että tutkimus kannattaa viedä jollakin tavalla konkreettiselle tasolle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kuten keräämällä aineistoa kokeeksi, jolla tutkimuksen tekoa voi arvioida, ennen kuin alkaa kerätä laajempaa aineistoa, taikka tekemällä ensin pienen tutkimuksen, jota voi laajentaa. Minun piti kehittää itselleni tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset menetelmät ja saada samalla yleiskuva aineistosta, mihin kului tietenkin aikaa.

Opintojeni varrella olen oppinut paljon journalismista ja sen toiminnasta. Oppimani soveltaminen tutkimukseen auttoi etsimään tietoa ja näkökulmia tutkimuksista ja ymmärtämään niitä sekä löytämään relevantteja tutkimuksia. Tiedonhaun opintonikin auttoivat tässä. Joskus akateemisen lähteen löytäminen asioille, jotka jo tiedän, tuntui haastavalta, vaikka pohjatietoni auttoikin fokusoi- maan tiedonhakua ja jäsentämistä. Samalla käsitykseni ilmiöstä tarkentui.

Opinnäytetyöni valmistui lopulta vuosikautia sen jälkeen, kun olin alun perin ajatellut saattavani sen loppuun. Liikevoima tutkimukseni loppuun saattamiseksi syntyi osin ohjaajani katalysoimana, kiitos siitä hänelle. Aikataulutus toki auttoi jäsentämään toimintaa, vaikken aikataulussa täysin pysyntykään.

Kaikkein suurin apu varsinaiseen työskentelyyn tuli siitä, että opin roolittamaan itselleni työnjohtajan ja työntekijän asemat. Olen opinnoissani huomannut, että osaan ohjata työryhmän toimintaa melko hyvin, mistä olen myös saanut useaan kertaan kiitosta, mutta oman toimintani ohjaaminen ei käy minulta lainkaan yhtä luontevasti. Siten aloin ajatella itseäni erillisesti projektinjohtajana ja toisaalta projektin työntekijänä. Tällöin en eksy työtä tehdessäni liikaa suunnitteluun tai huku kokonaisuuden suuruuteen, vaan voin keskittyä palaan kerrallaan. Käytännössä tämä tarkoittaa myös ajan jakamista tietoisesti suunnitteluun ja suorittamiseen. Jatkossa osaan toivottavasti soveltaa oppimaani ja kehittyä oman toimintani ohjaamisessa edelleen.

Näin jälkikäteen katsottuna prosessi ei ole ollut lainkaan niin vaativa kuin aluksi luulin. Tästä voisi oppia sen, että liike on tärkeämpää kuin päämäärä. Ei tarvitse tietää, mitä on rupeamassa tekemään, koska sen kyllä oppii sitten tehdessä. Opinnäytetyöohjaajani sanoikin minulle heti alkumetreillä, että kannattaa vain alkaa lukea ja kirjoittaa. Neuvo oli erittäin osuva.

Lähteet

- Bennett, L. 1990. Toward a Theory of Press-State Relations in the United States. *Journal of Communication*, 40, 2, s.103–125
- Comfort, S. & Blankenship, J. 2018. Curated journalism: A field theory approach to journalistic production by environmental non-governmental organizations. *Journalism*, 22, 2, s. 501–518.
- Deuze, M. 2005. What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6, 44, s. 442–464.
- Fenton, N. 2009. NGOs, New Media and the Mainstream News: News from Everywhere. Teoksessa Fenton, N. (toim.) *New Media, Old News*. Sage Publications Ltd. Lontoo.
- Laitinen, M. 2017. MOT– Mikä oli tutkittava: tietolähteet tutkivassa journalismissa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viestintätieteiden tiedekunta. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201712203006>. Luettu: 30.5.2025.
- Lang, S. 2013. *NGOs, Civil Society, and the Public Sphere*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Lück, J., Wozniak, A. & Wessler, H. 2016. Networks of Coproduction: How Journalists and Environmental NGOs Create Common Interpretations of the UN Climate Change Conferences. *The International Journal of Press/Politics*, 21, 1, s. 25–47.
- McPherson, E. 2016. Source credibility as “information subsidy”: Strategies for successful NGO journalism at Mexican human rights NGOs. *Journal of Human Rights*, 15, 3, s. 330–346
- Merriam – Webster. 2025. 'Deduction' vs. 'Induction' vs. 'Abduction' - Learn the differences between these three types of reasoning. Luettavissa: <https://www.merriam-webster.com/grammar/deduction-vs-induction-vs-abduction> Luettu: 23.4.2025
- Powers, M. 2015. NGOs as journalistic entities – The possibilities, promises and limits of boundary crossing. Teoksessa Carlson, M. ja Lewis, S.C. (toim.) *Boundaries of Journalism*, s.186–200. Lontoo & New York.
- Powers, M. 2016. Beyond Boon or Bane. *Journalism Studies* 18, 9. s. 1070–1086
- Powers, M. 2018. *NGOs as Newsmakers*. Columbia University Press. New York.

Russell, A. 2013. Innovation in hybrid spaces: 2011 UN Climate Summit and the expanding journalism landscape. *Journalism*, 14, 7, s. 904–920.

Sambrook, R, 2010. *Are Foreign Correspondents Redundant?*. Reuters Institute for the Study of Journalism. Oxford.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2017. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Singer, J.B. 2015. Out of bounds – Professional norms as boundary markers. Teoksessa Carlson, M. ja Lewis, S.C. (toim.) *Boundaries of Journalism*, s. 21–36. Lontoo & New York.

Vakil, A. C. 1997. Confronting the classification problem: Toward a taxonomy of NGOs. *World Development*, 25, 12, s. 2057–2070.

Vine, P. 2017. When is a journalist not a journalist?. *Pacific Journalism Review*, 24, 1, s. 43–54.

Waisboard, S. 2011. Can NGOs Change the News?. *International Journal of Communication*, 5, s.142–165

Willetts, P. 2002. What is a non-governmental organization?. Luettavissa:

<https://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM> Luettu: 17.5.2025

Liitteet

Liite 1. ULKOMAANUUTISTEN KOODAUS

1. Uutisen päivämäärä
2. Julkaisuvuosi
3. Otsikko (tunnistamista varten)
4. Kansalaisjärjestön nimi
5. Monesko lähde kansalaisjärjestö on
6. Ensimmäinen lähde
 1. Julkishallinto tai julkishallinnon alaisuudessa toimiva organisaatio
 2. Liike-elämän johto
 3. YK
 4. Kansalaisjärjestö
 5. Julkisuuden henkilö
 6. Ilmiön kokija
 7. Journalistinen julkaisu
 8. Itsenäisen tutkimuslaitoksen tutkija
7. Toinen lähde (kuten ensimmäinen)
8. Kolmas lähde (kuten ensimmäinen)
9. Neljäs lähde (kuten ensimmäinen)
10. Vuorovaikutussuhde muihin lähteisiin
 1. Itsenäinen
 2. Reagoiva
11. Järjestön tai edustajan rooli
 1. Inhimillistävä
 2. Tunteisiin vetoaminen
 3. Asiantuntija
 4. Silminnäkijä
 5. Kansalaisaktiivi tai aktivisti (yksilö)
 6. Järjestöaktivismi
12. Kehys
 1. Poliitiikka, poliittiset oikeudet
 2. Kansalaisoikeudet
 3. Sukupuoleen liittyvät oikeudet, seksuaalisuus
 4. Humanitaariset oikeudet, kuten oikeus elämään, suojaan ja hyödykkeisiin
 5. Taloudelliset oikeudet

- 6. Kulttuurilliset oikeudet
- 7. Elinolosuhteet, terveys ja ympäristö
- 8. Eläinten oikeudet
- 9. Muu
- 10. Jutun aihe kansalaisjärjestöltä
 - 1. Ei
 - 2. Kyllä
- 1. Manner
- 2. Maa

Liite 2. KANSALAI SJÄRJESTÖN ESIINTYMINEN LÄHTEENÄ LUKUMÄÄRÄN MUKAAN

Kansalaisjärjestön nimi	n	%
Amnesty	9	23 %
Lääkärit ilman rajoja	6	15 %
Human Rights Watch	3	8 %
Toimittajat ilman rajoja	2	5 %
Action on Armed Violence	1	3 %
Association of Rape Crisis Centers in Israel	1	3 %
Basel Action Network	1	3 %
Center for Civil Liberties	1	3 %
Finnwatch	1	3 %
Geneva Initiative Israel	1	3 %
GreenPeace	1	3 %
Hättér-ryhmä	1	3 %
Ir Amim	1	3 %
Labrisz-ryhmä	1	3 %
The Liberia Association of Psychosocial Services	1	3 %
Levada	1	3 %
Pelastakaa lapset	1	3 %
Peta	1	3 %
Roskomsvoboda	1	3 %
Syrian Observatory for Human Rights	1	3 %
Solidaarinen Porto	1	3 %
Somaliland Finnish Association	1	3 %
Survivors of Sexual Violence Advocacy Group	1	3 %
World Central Kitchen	1	3 %
Yhteensä	40	100 %